

Tartalom

III Előkészítő jogi aktusok

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

az EGSZB 513. plenáris ülése (2016. január 20–21.)

2016/C 082/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az értékpapírosítás közös szabályainak meghatározásáról, az egyszerű, átlátható és egységesített értékpapírosítás európai keretrendszerének létrehozásáról, valamint a 2009/65/EK, a 2009/138/EK és a 2011/61/EU irányelv és az 1060/2009/EK és a 648/2012/EU rendelet módosításáról [COM(2015) 472 final – 2015/0226 (COD)] valamint Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről szóló 575/2013/EU rendelet módosításáról [COM(2015) 473 final – 2015/0225 (COD)]	1
2016/C 082/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az energiahatékonyságot jelölő címkézés keretének meghatározásáról és a 2010/30/EU irányelv hatályon kívül helyezéséről (COM(2015) 341 final – 2015/0149 (COD))	6
2016/C 082/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Nyilvános konzultáció az energiapiac újratervezéséről (COM(2015) 340 final)	13
2016/C 082/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Új irányvonal az energiafogyasztók számára (COM(2015) 339 final)	22

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

AZ EGSZB 513. PLENÁRIS ÜLÉSE (2016. JANUÁR 20–21.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az értékpapírosítás közös szabályainak meghatározásáról, az egyszerű, átlátható és egységesített értékpapírosítás európai keretrendszerének létrehozásáról, valamint a 2009/65/EK, a 2009/138/EK és a 2011/61/EU irányelv és az 1060/2009/EK és a 648/2012/EU rendelet módosításáról

[COM(2015) 472 final – 2015/0226 (COD)]

valamint

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről szóló 575/2013/EU rendelet módosításáról

[COM(2015) 473 final – 2015/0225 (COD)]

(2016/C 082/01)

Előadó: Daniel MAREELS

2015. október 27-én az Európai Tanács, illetve 2015. október 14-én az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 114. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az értékpapírosítás közös szabályainak meghatározásáról, az egyszerű, átlátható és egységesített értékpapírosítás európai keretrendszerének létrehozásáról, valamint a 2009/65/EK, a 2009/138/EK és a 2011/61/EU irányelv és az 1060/2009/EK és a 648/2012/EU rendelet módosításáról

[COM(2015) 472 final – 2015/0226 (COD)],

valamint

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről szóló 575/2013/EU rendelet módosításáról

[COM(2015) 473 final – 2015/0225 (COD)].

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2015. december 16-án elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2016.január 20–21-én tartott, 513. plenáris ülésén (a 2016. január 20-i ülésnapon) 176 szavazattal 1 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB kedvezően fogadja az „egyszerű, átlátható és egységesített” (simple, transparent and standardised, STS) **értékpapírosítási** rendszerre vonatkozó **javaslatokat**, valamint a hitelintézetekre és a befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelmények kiigazítását. Ezek a javaslatok a **tőkepiaci unió** megteremtésére irányuló cselekvési terv ⁽¹⁾ **átfogóbb keretébe** illeszkednek.

1.2. Az EGSZB örömmel veszi, hogy **az értékpapírosításra vonatkozó javaslatokat** gyorsan – a tőkepiaci unió megteremtését célzó cselekvési tervvel párhuzamosan – dolgozták ki. **Mielőbb meg kell tennünk a következő lépéseket**, melyek lehetővé teszik, hogy további eszközök álljanak rendelkezésre a banki finanszírozáshoz. Ez különösen a kkv-k és a háztartások számára nagyon fontos.

1.3. A jelenlegi európai pénzügyi rendszerben a bankhitelek a gazdaság teljes finanszírozásának 75–80 %-át teszik ki, és **a kkv-k és a háztartások** kétségkívül a jövőben is igen nagy mértékben függenek majd a banki finanszírozástól. E piac felélénkítése további 100–150 milliárd EUR összegű hitelállományt tudna nyújtani a magánszektorban, ami a vállalkozásoknak és a háztartásoknak nyújtott hitelek 1,6 %-os emelkedését jelentené. Az EGSZB egyébként már korábban is hangsúlyozta, hogy az európai gazdaságban játszott fontos szerepük miatt az értékpapírosítás igen jelentős kérdés a kkv-k szempontjából.

1.4. Az EGSZB úgy véli, hogy a **banki finanszírozás** elválaszthatatlan a tőkepiaci unió keretében továbbfejlesztendő **piaci finanszírozástól**. E két finanszírozási forma azonban nem egymással versengőnek, hanem inkább egymást **kiegészítőnek** tekintendő.

1.5. Az EGSZB szerint most egy **átfogó megközelítést** kell előnyben részesíteni. Az új értékpapírosítási keret kidolgozásához **kitartó és alapos** munkára van szükség, és törekedni kell a **megfelelő egyensúly** megteremtésére. Az előírt célkitűzéseket és az érintett szereplők érdekeit minden szinten figyelembe kell venni. Ebben a tekintetben nagyra értékelendők a pénzügyi rendszer stabilitása érdekében tett erőfeszítések, valamint az alkalmazott megközelítés is, amely szerint a befektetőknek jogaik és kötelezettségeik is vannak.

1.6. Az **értékpapírosítási ügyletek felélénkítéséhez** elengedhetetlen, hogy az új szabályok elegendő mozgásteret biztosítsanak. Az STS-kritériumoknak a hitelfinanszírozás területén tevékenykedő valamennyi bank számára realiztikusnak és teljesíthetőnek kell lenniük, akár nagy bankokról, akár helyi és kis bankokról van szó. Hasonlóképpen, az értékpapírosítási ügyleteknek a befektetők számára is vonzóknak kell lenniük. Az értékpapírosítás, ha sikeres, jelentősen hozzájárulhat a gazdaság jobb finanszírozásához, a beruházások növekedéséhez, valamint a **növekedés** fellendítéséhez. **Ugyanakkor egyértelművé** kell tenni, hogy milyen **kockázatok** merülhetnek fel, és **ki viseli** ezeket a kockázatokat, szem előtt tartva az egész láncot, a kibocsátótól a beruházóig. Nagyon fontos, hogy ne ismétlődjenek meg a múltbeli hibák.

1.7. Az új piacok iránti bizalom megerősítése érdekében a **biztonság, az átláthatóság és a végrehajtás** elvének is érvényesülnie kell az új rendeletben. A **felügyeletet** megfelelően ki kell építeni – mind az EKB keretében, mind a nemzeti felügyeleti hatóságoknál –, és a **nemzetközi dimenzió** sem hagyható figyelmen kívül.

1.8. Az értékpapírosítás összetettségére és a kapcsolódó kockázatokra való tekintettel az EGSZB osztja azt a nézetet, amely szerint **az értékpapírosítás nem lehet hozzáférhető a kisbefektetők és a fogyasztók számára**. Úgy látja ugyanakkor, hogy a jelenlegi engedékeny megközelítés nem elegendő, ezért szorgalmazza, hogy a szövegek egyértelműen rendelkezzenek egy **formális tilalomról**.

1.9. A tervek szerint a **rendszer** értékelésére négy év elteltével kerül sor. Az **EGSZB** úgy véli, hogy érdemes lenne **korábban** elvégezni az **értékelést**, például **két év** elteltével.

1.10. Az EGSZB lényegesnek tartja, hogy az európai vívmányok védelme, valamint a megfelelő nemzetközi szintű harmonizáció garantálása érdekében **az európai döntéshozók kiemelkedő szerepet játszanak** az értékpapírosításról szóló **nemzetközi és globális vitában**.

⁽¹⁾ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Cselekvési terv a tőkepiaci unió megteremtésére, COM(2015) 468 final, közzététel: 2015. szeptember 30. Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?qid=1447000363413&uri=CELEX:52015DC0468>

2. Háttér

2.1. Hivatalba lépésekor a Juncker-féle Európai Bizottság három **abszolút prioritást** tűzött ki maga elé. Ezek a **növekedés, a foglalkoztatás és a beruházás**.

2.2. E célkitűzések megvalósítása érdekében az Európai Bizottság elfogadta az európai beruházási tervet, amely három pilléren nyugszik:

- három év alatt legalább 315 milliárd EUR értékben mozgósít forrásokat beruházások céljára,
- támogatja a reálgazdaságba irányuló beruházásokat,
- **beruházásbarát környezetet hoz létre**⁽²⁾.

2.3. Az Európai Bizottság a **tőkepiaci unió kiépítésére irányuló, 2015. szeptember 30-i cselekvési tervével** arra törekszik, hogy mobilizálja a tőkét Európában, ezzel párhuzamosan létrehozson egy egységes tőkepiacot, és 2019-re jelentős részben megvalósítsa beruházási tervének harmadik pillérét.

2.4. Az Európai Bizottság a cselekvési tervvel egyidejűleg előterjesztette az **értékpapírosításra** vonatkozó javaslatait⁽³⁾. A szóban forgó jogalkotási csomag **két javaslatot** tartalmaz, melyek más-más szempontokkal foglalkoznak:

2.4.1. az egyik javaslat az **értékpapírosítással** foglalkozik. A rendelettervezet célja többek között az, hogy kidolgozza az értékpapírosítási piac valamennyi szereplőjére alkalmazandó közös és konkrét keretrendszert, és azonosítsa a bizonyos elismerhetőségi feltételeknek megfelelő ügyletek alcsoportját („**az egyszerű, átlátható és egységesített értékpapírosítások**” vagy „**STS-értékpapírosítások**”)⁽⁴⁾⁽⁵⁾;

2.4.2. a másik javaslat célja, hogy módosítsa a **hitelintézetekre és a befektetési vállalkozásokra vonatkozó tőkekövetelményekkel** kapcsolatos, hatályos szabályozási keretet (tőkekövetelmény-rendelet, CRR), így biztosítva az STS-értékpapírosítások kockázatérékenyebb prudenciális szabályozását⁽⁶⁾, mégpedig az STS-értékpapírosítások sajátosságainak megfelelő figyelembevétele érdekében.

2.4.3. Az első javaslat amellett, hogy több olyan rendelkezést tartalmaz, amely az összes értékpapírosításra alkalmazandó, létrehoz egy keretrendszert is az **STS-értékpapírosításokra** vonatkozóan. Az STS-konceptió az értékpapírosítás strukturálási folyamatára, nem pedig az érintett eszközök mögöttes hitelminőségére hivatkozik.

2.4.4. A második javaslat ennek kiegészítéseként az értékpapírosítások **prudenciális szabályozására** vonatkozik, az ilyen piacok sajátosságainak jobb figyelembevétele érdekében. A javaslat különösen az értékpapírosítási pozíciókra vonatkozó tőkekövetelményeket, ezen belül az STS-értékpapírosítások kockázatérékenyebb kezelésének szabályait tárgyalja.

3. Megjegyzések és észrevételek

3.1. Az EGSZB örömmel veszi, hogy az értékpapírosításra vonatkozó javaslatokat a tőkepiaci unió megteremtését célzó cselekvési tervvel egyidejűleg kidolgozták. Most az a fontos, hogy mielőbb megtegyük a következő lépéseket. Az európai gazdaságok ugyanis továbbra is igen nagy mértékben függenek a banki finanszírozástól. Az európai pénzügyi rendszerben a bankhitelek a gazdaság összes finanszírozásának 75–80 %-át képviselik⁽⁷⁾. Az EGSZB úgy véli, hogy a banki finanszírozás és a piaci finanszírozás összekapcsolódik, és azokat egymást kiegészítőnek kell tekinteni.

⁽²⁾ Lásd az Európai Bizottság honlapját: http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_hu.htm

⁽³⁾ A rendeletjavaslat (az (1) preambulumbekzdésben) a következőképpen írja le az értékpapírosítást: „Az értékpapírosítás körébe olyan ügyletek tartoznak, amelyek lehetővé teszik a hitelező – jellemzően hitelintézet – számára, hogy újrafinanszírozzák hitelek vagy kitétségek egy csoportját (például ingatlanhitel, gépjárműlízing, fogyasztási hitelek, hitelkártyák) azáltal, hogy forgalomképes értékpapírokká alakítják át azokat. A hitelező hitelportfólióját halmazokba (poolokba) csoportosítja, átcsomogolja és különböző befektetők számára különböző kockázati kategóriákba rendezi, lehetőséget adva a befektetőknek arra, hogy egyébként közvetlenül nem hozzáférhető hitelekbe és más kitétségekbe fektessenek be. A befektetők számára a megtérülés az alapul szolgáló hitelek pénzáramlásából keletkezik.”

⁽⁴⁾ Az értékpapírosításra vonatkozó rendeletjavaslat (lásd a 3. lábjegyzetet).

⁽⁵⁾ Az STS rövidítés az angol „simple, transparent and standardised securitisations” kifejezés megfelelője.

⁽⁶⁾ Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a hitelintézetekre és befektetési vállalkozásokra vonatkozó prudenciális követelményekről szóló 575/2013/EU rendelet módosításáról. Lásd: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015PC0473&qid=1445963164202=HU>

⁽⁷⁾ Bank deleveraging, the move from bank to market-based financing, and SME financing [A bankok hitelállományának leépítése, elmozdulás a banki finanszírozástól a piaci finanszírozás felé, valamint a kkv-finanszírozás], OECD 2012. Lásd: http://www.oecd.org/finance/financial-markets/Bank_deleveraging-Wehinger.pdf

3.2. Másfelől a beruházási szint jóval elmarad a pénzügyi és gazdasági válság előtti szinttől. Míg 2014 második negyedévében az Unió bruttó hazai terméke (GDP) és magánszektorbeli fogyasztása összességében megközelítette a 2007-es szintet, a befektetések teljes összege 15 %-kal elmaradt a 2007. évitől⁽⁸⁾.

3.3. Az EGSZB már korábban is hangsúlyozta, hogy az értékpapírosítás fontos, különösen a kkv-k számára, amelyek, ha finanszírozásra van szükségük, továbbra is függenek a banki finanszírozástól⁽⁹⁾. A kkv-k kiemelkedő szerepet töltenek be az európai gazdaságban, mivel az európai vállalkozásoknak több mint 98 %-át teszik ki, a magánszektorbeli munkahelyeknek több mint 67 %-át biztosítják, és az üzleti világban az Unión belül létrehozott bruttó hozzáadott érték 58 %-át képviselik⁽¹⁰⁾.

3.4. Ezenkívül a kkv-hitelek értékpapírosítása az ingatlanokat érintő – a pénzügyi válság által alig sújtott – értékpapírosítással ellentétben jelenleg igen korlátozott. Az értékpapírosítási piacnak jelenleg mindössze 8 %-a érinti a kkv-kat, míg a lakóingatlanl fedezett értékpapírok⁽¹¹⁾ esetében ez az arány 58 %. Az EGSZB ezért szükségesnek tartja, hogy a tőkepiaci unió megteremtésére irányuló stratégia keretében konkrétan a kkv-értékpapírosításokra helyeződjön a hangsúly.

3.5. Az értékpapírosítási piac – és konkrétan a kkv-szegmens – felélénkítése elengedhetetlen. Az európai beruházási tervben a fenntartható és kiváló minőségű értékpapírosítási piac az egyike annak az öt területnek, amelynek érdekében rövid távon lépni kell. Ha az értékpapírosítási piac visszatérne a válság előtti kibocsátási szintekhez, és az új kibocsátásokat a hitelintézetek új hitelek nyújtására használnák fel, akkor további 100–150 milliárd EUR összegű hitelt tudnának nyújtani a magánszektorban. Ez az uniós vállalkozásoknak és háztartásoknak nyújtott hitelek 1,6 %-os emelkedését jelentené⁽¹²⁾.

3.6. Az EGSZB már korábban is a felélénkítés mellett érvelt, azonban ezt bizonyos feltételekhez kötötte. Az Egyesült Államok által elkövetett múltbeli hibák elkerülése érdekében az EGSZB szerint biztosítani kell az értékpapírosítás használatának megfelelő szabályozottságát⁽¹³⁾. Emellett úgy véli, hogy a fenntartható és kiváló minőségű értékpapírosítási piac rövid közvetítői láncokat alkalmazó alapstruktúrák előmozdítását követeli meg, hogy közvetlenül össze lehessen kapcsolni a hitelfelvevőket és a megtakarítókat⁽¹⁴⁾.

3.7. Az EGSZB szerint most egy átfogó megközelítést alkalmazva kitartó és alapos munkára van szükség, melynek során minden előírt célkitűzést és minden érintett szereplő érdekeit figyelembe kell venni, és ezek megfelelő kiegyensúlyozására kell törekedni. Minden intézkedésnek kedvező hatást kell gyakorolnia a gazdaság finanszírozására (lásd fent), a pénzügyi rendszer stabilitására és a befektetők érdekeire egyaránt.

3.8. Ha egy valóban egységes piac kiépítéséről van szó, az EGSZB szerint egy rendelet jó választás a kezdeményezés végrehajtásához. A szabályozás a gyakorlatban akkor lehet igazán sikeres, ha elegendő mozgásteret biztosít, és vonzó a befektetők számára.

3.9. Az EGSZB értékeli a pénzügyi rendszer stabilitása érdekében tett erőfeszítéseket és az azokban rejlő lehetőségeket. A javaslatok különféle átláthatósági követelményekről rendelkeznek, emellett elősegítik a több szereplő közötti, szélesebb körű és hatékonyabb kockázatmegosztást a pénzügyi szektoron belül és kívül egyaránt.

3.10. Az EGSZB fontosnak tartja ezeket az átláthatóságra vonatkozó követelményeket, mivel pontosan az átláthatóság és az egységesség hiánya az értékpapírosítási piac megteremtésének egyik legfőbb akadálya. Az értékpapírosított termékek kategóriáinak megkülönböztetése, illetve az egyszerű, átlátható és egységesített termékek bevezetése mögötti alapelv tehát megfelelő eszköznek minősül a befektetői bizalom fokozása és a piac felélénkítése szempontjából.

3.11. A kockázatmegtartásra vonatkozó követelmény gondoskodik arról, hogy az ügyleteket elindító felek maguk is vállaljanak egy minimális kockázatot a portfólióban. Az EGSZB megfelelő általános elvnek tekinti ezt a követelményt. A javaslat arra is felhívja a figyelmet, hogy meg kell akadályozni az „originate-to-distribute” (keletkeztető és szétosztó) modellek újbóli megjelenését.

⁽⁸⁾ „1. tájékoztató – Miért kell az Európai Uniónak beruházási terv?” Az Európai Bizottság és az EBB közös dokumentuma. Lásd: http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/factsheet1-why_hu.pdf

⁽⁹⁾ Lásd „A kkv-k finanszírozáshoz jutása” című tájékoztató jelentés 1.2.5. pontját (EESC-2014-06006-00-01-RI-TRA) és a „Vállalatfinanszírozás: alternatív forrásrendszerek feltárása” című vélemény 1.5. pontját (HL C 451., 2014.12.16., 20. o.).

⁽¹⁰⁾ „A kkv-k finanszírozáshoz jutása” című tájékoztató jelentésben (EESC-2014-06006-00-01-RI-TRA) említett „Éves jelentés az európai kkv-król 2013/2014”.

⁽¹¹⁾ Residential Mortgage-Backed Securities (RMBS).

⁽¹²⁾ Az értékpapírosításra vonatkozó rendeletjavaslat.

⁽¹³⁾ EGSZB-velemény a hosszú távú finanszírozásról, 3.3.2. pont (HL C 451., 2014.12.16., 91. o.).

⁽¹⁴⁾ Lásd a „Zöld könyv a tőkepiaci unió kiépítéséről” című EGSZB-velemény 3.9. pontját (HL C 383., 2015.11.17., 64. o.).

3.12. A befektetők jogokkal és kötelezettségekkel is rendelkeznek. A befektetőket terheli a felelősség többek között az átvilágítási („due diligence”) követelményt illetően azon értékpapírosítások kapcsán, amelyekbe befektetnek. Másképpen, ha minden felelősség a felügyeleti hatóságokra és az állami szervekre hárulna, nem kívánatos erkölcsi kockázati („moral hazard”) kérdések merülnének fel.

3.13. Az értékpapírosítási ügyletek és piacok adott körülmények között kockázatokat hordozhatnak. Ez a tanulság vonható le a közelmúltban vétett hibákból. Most, a piacok felélénkítésének folyamatában nagyon fontos, hogy ne ismétlődjenek meg a múltbeli hibák. Ezt a szándékot egyébként az Európai Bizottság is kinyilvánította a 2014 végén közzétett beruházási tervében. Az új környezetben egyértelműnek kell lennie, hogy az ügylet milyen kockázatokkal jár, és ki viseli ezeket a kockázatokat. A jelentéstételi standardok harmonizálásának, a strukturáltabb adatok rendelkezésre bocsátásának és a formanyomtatványok használatának köszönhetően lehetséges lesz a befektetői bizalom fokozása és a kockázatértékelés javítása. A jobb minőségű adatokkal együtt ennek hozzá kellene járulnia ahhoz, hogy a külső hitelminősítő intézetek közreműködése jórészt feleslegessé váljon.

3.14. A biztonság, az átláthatóság és a végrehajtás elvének érvényesülnie kell az új szabályozásban. Ez is erősítheti az új piacokba vetett bizalmat. A felügyeletet megfelelően ki kell alakítani, és nem szabad figyelmen kívül hagyni a nemzetközi dimenziót.

3.15. Az EGSZB üdvözli azt az elvet is, amely szerint ezek az ügyletek és piacok a hivatásos és intézményi befektetők, a bankok és más hosszú távú befektetők számára vannak fenntartva. A szövegtervezetek azt a nézetet képviselik, hogy az értékpapírosítás nem lehet hozzáférhető a kisbefektetők és a fogyasztók számára. Az ilyen ügyletek összetettségére és a kapcsolódó kockázatokra való tekintettel valóban ez a helyes megközelítés, de az EGSZB szorgalmazza, hogy a tilalmat formálisan is építsék bele a szövegekbe.

3.16. Az EGSZB tisztában van azzal, hogy a jelenlegi jogszabályszövegek az értékpapírosítási piacok bizonyos kulcselemei harmonizációjának előmozdítására korlátozódnak, és nem érintik az értékpapírosítási piaci eljárások és gyakorlatok további piacvezérelt, kiegészítő harmonizációját. Az erre a területre irányuló valamennyi erőfeszítés széles körű figyelmet, nyomon követést és értékelést érdemel.

3.17. Ami a szóban forgó kezdeményezés hatálybalépése után négy évvel tervezett értékelést illeti, az EGSZB mellett szól, hogy ezt az időszakot – a siker esélyének maximalizálása érdekében – két évre rövidítsék.

3.18. Fontos továbbá, hogy az európai politikai döntéshozók a megfelelő nemzetközi szintű harmonizáció garantálása érdekében központi szerepet játszanak az egyszerű, átlátható és egységesített értékpapírosításra vonatkozó prudenciális keret kidolgozásáról szóló nemzetközi vitákban, különösen pedig a Bázelen folytatott megbeszéléseken ⁽¹⁵⁾.

Kelt Brüsszelben, 2016. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ A Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság és az Értékpapír-felügyelet Nemzetközi Szervezete konzultációja az egyszerű, átlátható és összehasonlítható értékpapírosítási ügyletek azonosítását szolgáló kritériumok tárgyában. A konzultáció 2014. december 11-től 2015. február 13-ig tartott.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az energiahatékonyságot jelölő címkézés keretének meghatározásáról és a 2010/30/EU irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2015) 341 final – 2015/0149 (COD))

(2016/C 082/02)

Előadó: Emilio FATOVIC

2015. augusztus 31-én az Európai Unió Tanácsa, illetve 2015. szeptember 15-én az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 194. cikkének (2) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre az energiahatékonyságot jelölő címkézés keretének meghatározásáról és a 2010/30/EU irányelv hatályon kívül helyezéséről

(COM(2015) 341 final – 2015/0149 (COD))

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2016. január 7-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2016. január 20–21-én tartott, 513. plenáris ülésén (a 2016. január 20-i ülésnapon) 218 szavazattal 2 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság javaslatát az energiahatékonyságot jelölő címkézés keretének létrehozásáról, mivel úgy véli, hogy az megfelelő végrehajtás esetén és a környezettudatos tervezésről szóló irányelvvel együtt kedvezően hathat a környezetre, a fogyasztókra, a vállalkozásokra és a munkavállalókra.

1.2. Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat megoldást kínál a jelenlegi jogszabályokkal kapcsolatos problémákra, egyebek mellett az eredményes végrehajtás, a hatékony piacfelügyelet és a fogyasztóknak a világos, kimerítő és összehasonlítható információhoz való jogának tekintetében. Az EGSZB különösen azt kéri az Európai Bizottságtól, hogy minden termék kategória esetében folytassa a termékosztályok szabványosítását és egyszerűsítését.

1.3. Az EGSZB egyetért azzal, hogy az irányelv helyett a rendelet legyen az a jogi eszköz, amely biztosítja a jogszabály hatékony és egységes végrehajtását Európában.

1.4. Az EGSZB véleménye szerint helyes döntés volt a termékadatbázis létrehozása, amellyel hatékonyabbá tehető a piacfelügyelet. Az EGSZB azonban alapvető fontosságúnak tartja, hogy szigorítsák az értékesített termékek műszeres ellenőrzését annak igazolása érdekében, hogy a termék jellemzői ténylegesen megfelelnek-e a címkén feltüntetett jellemzőknek.

1.5. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy a felügyeleti és ellenőrzési folyamatokban részt vevő munkavállalók és más illetékes személyek számára dolgozzon ki és finanszírozzon közös és szabványosított képzéseket.

1.6. Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság visszatérjen a korábbi, A-tól G-ig terjedő energiahatékonysági skálához, amely a fogyasztók számára könnyebben értelmezhető, valamint azt, hogy bevezessen egy sötétzöldtől pirosig terjedő színskálát a termékek energiahatékonyságának egyértelműbb meghatározása érdekében.

1.7. Az EGSZB azt javasolja, hogy a címkék hamisításának megakadályozása és – különösen az átmeneti időszakban – a fogyasztók megtévesztésének elkerülése érdekében újítsák meg az energetikai címkék grafikus megjelenését. Az EGSZB emellett azt is javasolja, hogy azon termékosztályok esetében, amelyekbe vagy a címkék új beosztással való ellátása, vagy a környezettudatos tervezésről szóló irányelvben meghatározott határértékek miatt a forgalmazott termékek egyike sincs besorolva, az Európai Bizottság hagyja meg a szürke jelzést.

1.8. Az EGSZB azt javasolja, hogy az új címkén – egyebek mellett a „szénlábnyom” megállapítása céljából – tüntessenek fel a fogyasztók számára lényeges olyan egyéb információkat is, mint a termékek minimális élettartama és a termék teljes életciklusára vonatkoztatott energiafogyasztása. Ezek az információk ugyanis elengedhetetlenek a különböző energia-besorolású termékek tényleges költségszempontú összehasonlíthatóságához, valamint élettartamuk szándékos lerövidítésének (programozott elavulás) megelőzéséhez és visszaszorításához.

1.9. Az EGSZB úgy véli, hogy ha egy olyan kulcsfontosságú kérdés, mint a szankciórendszer elfogadása, továbbra is tagállami hatáskörben marad, azzal a jogszabály végrehajtása kiegyensúlyozatlan lesz, ami meghiúsítja az Európai Bizottságnak az irányelv rendelettel való felváltására irányuló szándékát.

1.10. Az EGSZB úgy véli, hogy a szubszidiaritás elvét szem előtt tartva az Európai Uniónak lépéseket kell tennie annak érdekében, hogy a hátrányosabb helyzetű társadalmi csoportok könnyebben hozzájuthassanak a legkiválóbb energia-hatékonyságú termékekhez, ezzel is kezelve az energiaszegénység jelenségét.

1.11. Az EGSZB szerint a „mindenki számára történő tervezés” elvéhez hasonlóan, amely elősegíti a bárki által használható termékek tervezését, a címkéket is mindenki – de különösen a fogyatékossgal élő polgárok – számára érthetővé kell tenni.

1.12. Az EGSZB arra kéri az Európai Uniót, hogy tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az új címkehasználat nyomán felmerülő többletköltségeket ne hárítsák automatikusan a kiskereskedőkre vagy a végfelhasználókra.

1.13. Az EGSZB megállapítja, hogy nem létezik egy kimondottan az online kereskedelemre vonatkozó stratégia, holott véleménye szerint erre azért is szükség lenne, mert ez az egyik olyan terület, ahol a jogszabály végrehajtását jellemzően nem követik nyomon. Az EGSZB reményét fejezi ki különösen abban a tekintetben, hogy az Európai Bizottság mihamarabb intézkedéseket hoz azon internetes piacterek szabályozásával kapcsolatban, ahol a leggyakoribb az energiacímkék feltüntetésére vonatkozó kötelezettség megszegése.

1.14. Az EGSZB megállapítja, hogy az újrahasznosított másodlagos energiahordozókra vonatkozóan nincsenek célzott intézkedések. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy a jogi kiskapuk elkerülése és mindenekelőtt az energiahatékonyságra, valamint a körkörös gazdaságra vonatkozó stratégiák közötti nagyobb összhang megteremtése végett az ilyen energiahordozók piacának szabályozása különösen fontos.

1.15. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy fordítson kiemelt figyelmet a harmadik országokból behozott termékekre, hogy a címkehamisítás egyértelmű eseteiben az európai termékek védelmet kapjanak a tisztességtelen verseny és a csalás esetlegesen felmerülő formáival szemben.

1.16. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Unió csak a fogyasztók aktív közreműködésével lesz képes megvalósítani energiahatékonysági céljait. Ezért kéri, hogy a szervezett civil társadalom működjön együtt a tagállami kormányokkal, hogy eredményesebb és szélesebb kört megszólító tájékoztató és figyelemfelkeltő tevékenységekre kerülhessen sor, amelybe elsősorban a különböző kiskereskedőket kell bevonni.

1.17. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy a fogyasztók eredményesebb tájékoztatása és tudatosságuk felébresztése érdekében a reklámokban kötelező jelleggel szerepeljen az adott termék energiacímkéje, vagy ha ez nem lehetséges, legalább a kérdéses energiaosztály.

1.18. Az EGSZB úgy véli, hogy az átmeneti időszak végén biztosított egy hét nem elég a termékek új rendszer szerinti címkézésére való végleges átállásra. Ezért kéri, hogy ezt az időszakot hosszabbítsák meg 30 napra.

1.19. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat illetően körültekintően és megfontoltan járjon el. Különösen reméli, hogy az Európai Bizottság a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok körét világosan meghatározza, az Európai Parlament általi ellenőrzést garantálja és hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok elfogadását mindig megfelelő egyeztetés, valamint a tagállamok és az érdekelt felek bevonása kíséri.

1.20. Az EGSZB megfelelőnek tartja a címkézési keret felülvizsgálatára megállapított nyolcéves időszakot, mindazonáltal félideős hatásvizsgálat elvégzését javasolja.

1.21. Az EGSZB létfontosságúnak tartja, hogy határozzanak meg egy egyértelmű és stabil mechanizmust a kategóriába sorolásra annak érdekében, hogy a piac technológiai fejlődése miatt szükségessé váló későbbi kategorizálások gazdaságosak, pontosak és vitáktól mentesek legyenek. Ezért azt javasolja, hogy a termék címke csak akkor kapjon új beosztást, ha a piac legalább 20 %-át „A” energiasztályú termékek teszik ki.

2. Bevezetés

2.1. 2015. február 25-én az Európai Bizottság közzétette az energiaunióra vonatkozó csomagot, amely három jelentésből áll:

- az ellenállóképes energiaunió és előrettekintő éghajlat-politika keretstratégiája ⁽¹⁾,
- közlemény a globális éghajlat-változási megállapodással kapcsolatos uniós álláspontról,
- közlemény a tagállamok villamosenergia-hálózatainak összekapcsolására vonatkozó 10 %-os cél 2020-ig történő megvalósításához szükséges intézkedésekről.

2.2. Az energiaunió holisztikus szemléletű stratégiája, amelynek célja a biztonság, a fenntarthatóság és az energiaellátás versenyképességének javítása, öt dimenzióra épül:

- energiabiztonság, szolidaritás és bizalom,
- teljesen integrált európai energiapiac,
- a kereslet csökkentését elősegítő energiahatékonyság,
- a gazdaság dekarbonizációja, valamint
- kutatás, innováció és versenyképesség.

2.3. Az energiahatékonyságot jelölő címkézés keretének meghatározásáról és a 2010/30/EU irányelv ⁽²⁾ hatályaon kívül helyezéséről szóló rendelet a fenti stratégia része.

2.4. Az új címkézési keret szorosan kapcsolódik a környezettudatos tervezésről szóló 2009/125/EK irányelvhez ⁽³⁾. Miguel Arias Cañete éghajlat- és energiapolitikáért felelős biztos szerint a két jogszabály együttes végrehajtásával „az Európa 2020 stratégia annyi energiát takarít majd meg, amennyit Olaszország évente felhasznál, ez pedig 166 millió tonnányi olajnak felel meg”, jelentős hatást gyakorolva a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére.

2.5. Az új rendelet figyelembe veszi többek között a jelenlegi jogszabályok utólagos értékelésének eredményeit, a nyilvánossággal és az érdekelt felekkel folytatott konzultációk eredményeit és egy hatásvizsgálat ⁽⁴⁾ megállapításait.

3. Az Európai Bizottság javaslatának összefoglalása

3.1. Az Európai Bizottság javaslata először ölti irányelv helyett rendelet formáját azzal a céllal, hogy a tagállamok és a vállalkozások számára egyszerűsítse a szabályozási környezetet és mindenekelőtt biztosítsa, hogy az abban foglalt elveket egységesen érvényre juttassák és betartsák az egész Európai Unióban.

3.2. A javaslat a hatékonyabb piacfelügyelet érdekében egy termékadatbázis létrehozását is előírja. Az egyes információk adatbázisban való rögzítése a gyártók felelőssége. Fontos hangsúlyozni, hogy ezeket az információkat a nemzeti piacfelügyeleti hatóságok kérésére a vállalkozásoknak már jelenleg is rendelkezésre kell bocsátaniuk. Az Európai Bizottság számításai szerint a vállalkozásokra nehezedő többletterhelés vélhetően minimális lesz ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ COM(2015) 80 final.

⁽²⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2012. május 19-i 2010/30/EU irányelve az energiával kapcsolatos termékek energia- és egyéb erőforrás-fogyasztásának címkézéssel és szabványos termékismertetővel történő jelöléséről (HL L 153., 2010.6.18., 1. o.).

⁽³⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2009. október 21-i 2009/125/EK irányelve az energiával kapcsolatos termékek környezetbarát tervezésére vonatkozó követelmények megállapítási kereteinek létrehozásáról (HL L 285., 2009.10.31., 10. o.).

⁽⁴⁾ SWD(2015) 139.

⁽⁵⁾ COM(2015) 341 final, az Indokolás 2.3. pontja.

3.3. A javaslat a 2010/30/EU irányelvvel bevezetett, meglévő energiahatékonysági osztályozást felül kívánja vizsgálni, két okból:

- a) megállapítást nyert, hogy az A+-tól A+++-ig terjedő jelölések használatával a címkék nehezebben voltak értelmezhetők, így nem ösztönözték a fogyasztókat a jobb energiahatékonyságú termékek megvásárlására;
- b) a legnagyobb energiaosztályok már több termékkategóriában is telítettek.

Az Európai Bizottság ezért azt javasolja, hogy térjenek vissza az A-tól G-ig terjedő korábbi besoroláshoz, mivel az könnyebben értelmezhető, ez azonban a piacon forgalmazott összes termékcímke új beosztással való ellátását is magával vonja. A legjobb energiahatékonysági osztályok azonnali feltöltésével járó problémák elkerülése végett az A és B energiaosztály üresen marad⁽⁶⁾. Annak érdekében, hogy a címkék minél hiánytalanabbak és átfogóbbak legyenek, a többé-kévesbé jó energiahatékonyságú termékek jelölésére a címkéken egy sötétzöldtől pirosig terjedő színiskálát kell alkalmazni.

3.4. A javaslat rendelkezik egy hat hónapos átmeneti időszakról, amely alatt az éppen forgalomban levő termékeket az új beosztás folyamatának megfelelő végrehajtása és a fogyasztók utólagos megtévesztésének elkerülése érdekében kétféle címkével kell ellátni. A tagállamoknak ezenfelül ebben a szakaszban célzott kampányokat kell szervezniük a fogyasztók új címkehasználatról való tájékoztatása érdekében.

3.5. Az Európai Bizottság szerint az ellenőrzés és az alkalmazandó szankciók kidolgozása továbbra is a tagállami hatáskörben marad⁽⁷⁾.

3.6. Az Európai Bizottság felhatalmazást kap arra, hogy a jogszabály megfelelő végrehajtása érdekében felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat fogadjon el. A Tanács és a Parlament ezt a felhatalmazást bármikor visszavonhatja. Az Európai Bizottság minden egyes felhatalmazáson alapuló jogi aktus esetében biztosítja a tagállamok képviselőinek és az adott termékcsoport tekintetében érdekelt felek arányos részvételét. A tagállamok és az érdekelt felek e célból ad hoc konzultációs fórumon vesznek részt.

3.7. A címkézési keret következő értékelésére várhatóan nyolc éven belül kerül sor. A már forgalomban lévő termékek címkéinek felülvizsgálata öt éven belül történik, ellenben a rendelet elfogadását követően forgalmazott termékek átsorolására vonatkozóan nem állapítottak meg pontos ütemezést.

4. Általános észrevételek

4.1. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság javaslatát, amelyhez az a felismerés vezetett, hogy az energiahatékonyságot jelölő címkézés kedvező hatást gyakorol a környezetre, a fogyasztókra, az európai vállalkozásokra és a foglalkoztatás mértékére⁽⁸⁾.

4.2. Az EGSZB tisztán szakmai szerepe mellett komoly stratégiai jelentőséget is tulajdonít az új címkézési rendszernek, mivel az közvetlenül és közvetve is befolyásolja az energiaügy különböző területeit, a belső kereskedelmet, a technológiai fejlődést, a környezetet és általánosabban véve a fenntartható fejlődést.

4.3. Az EGSZB a javaslat érdeméért ismeri el, hogy az foglalkozik a jelenleg hatályos jogszabályokból eredő problémákkal, bár ezt nem mindig kellőképp ambiciózusan és jövőbe mutatóan teszi. A javaslat az azonnal és kötelezően megoldandó problémákra összpontosít, ugyanakkor figyelmen kívül hagyja az energiakereskedelem és az energiatermelés esetleges jövőbeli fejlődését.

4.4. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy minden termékkategória esetében folytassa az energetikai osztályok szabványosítását és egyszerűsítését. Ennek ugyanis fontos szerepe lesz a – jobb minőségű termékek felértékelődését eredményező – szelektív vásárlás fogyasztók körében történő elterjedésében.

4.5. Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság irányelv helyett rendelettel biztosítsa a jogszabály Európa-szerte történő hatékony, pontos és egységes végrehajtását. Ezen eszköz körültekintő alkalmazása a hatékony európai integráció folyamata szempontjából is létfontosságú.

⁽⁶⁾ COM(2015) 341 final, 7. cikk (3) bekezdése.

⁽⁷⁾ COM(2015) 341 final, 4. cikk (5) bekezdése.

⁽⁸⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az energiafelhasználó termékek ökotervezési követelményei” (HL C 112., 2004.4.30., 25. o.).

4.5.1. Az EGSZB támogatja a termékadatbázis létrehozására irányuló javaslatot, mely termékadatbázis elengedhetetlen a piacfelügyelet hatékonyabbá tételéhez. Ezzel kapcsolatban megjegyzi, hogy a fogyasztóvédelmi szervezetek számos európai államban ismételten felvetették azt a problémát, hogy a korábbi 2010/30/EU irányelvet nem hajtották végre, és ebből adódóan olyan termékek kerültek forgalomba, amelyek semmilyen energiafogyasztásra vonatkozó címkével nem voltak ellátva. A javaslat megvalósítására azért is szükség van, mert a belső piacon egyenlő versenyfeltételeket kell biztosítani a termékek között.

4.6. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a termékadatbázis létrehozása fontos, de nem meghatározó eleme a megfelelő piacfelügyeletnek, és reméli, hogy a kijelölt hatóságok megerősítik az értékesítésre szánt termékek műszeres ellenőrzését, amelynek célja annak megállapítása, hogy a termék jellemzői ténylegesen megfelelnek-e a címkén feltüntetetteknek.

4.7. Az EGSZB – figyelembe véve a piacsabályozási és -felügyeleti tevékenység leginkább szakmai jellegét – arra kéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre közös és szabványosított, kellő finanszírozású piacsabályozási és -felügyeleti képzéseket a munkavállalók és más illetékes személyek számára abból a célból, hogy a rendeletet minden tagállamban megfelelő időben és hatékonysággal lehessen végrehajtani.

4.8. Az EGSZB egyetért azzal a döntéssel, hogy vissza kell térni a korábbi, A-tól G-ig terjedő energiahatékonysági osztályozás használatához, mivel ez könnyebben értelmezhető a fogyasztók számára. Az EGSZB rámutat arra, hogy például a hűtőgépek energiafelhasználása tekintetében 42 %-os különbség van az A+++ osztályba sorolt és az A+ osztályba sorolt készülékek között, a jelenlegi címkézési rendszer azonban nem teszi azonnal nyilvánvalóvá az energiahatékonyság és a költségek tekintetében fennálló különbséget. Következésképp bizonyos termékcsoporthoz érthető az „aki többet költ, az kevesebbet költ” elve, ami azt jelenti, hogy a magasabb kategóriájú termék megvásárlásával járó többletköltség a fogyasztók számára rövid időn belül megtérül. Ehhez mindenképp arra van szükség, hogy a címkék világosabbak, érthetőbbek és összehasonlíthatóbbak legyenek.

4.9. Az EGSZB úgy véli, hogy a javaslat elsődleges célja, hogy Európa-szerte egységesen alkalmazzák, de ha egy olyan kulcsfontosságú kérdés, mint a szankciórendszer, továbbra is tagállami hatáskörben marad, az a jogszabály egyenetlen betartásához vezet, és így megghiúsítja az irányelv rendelettel való felváltására irányuló szándékot.

4.10. Összességében az EGSZB azon a véleményen van, hogy az új struktúrájú címkézési rendszer:

4.10.1. biztosítja, hogy a fogyasztók pontos, releváns és összehasonlítható információkhoz jussanak az uniós piacon forgalmazott termékek energiahatékonyságáról és -fogyasztásáról, és ezzel megalapozott, költséghatékony és környezetudatos döntést hozhassanak vásárláskor, aminek tehát mind környezetvédelmi, mind takarékosági szempontból megvan a haszna;

4.10.2. egyenlő feltételeket biztosítva segíti a termékek szabad mozgását. Ez az európai vállalkozások versenyképességét is erősíti, hiszen innovációra ösztönzi a vállalatokat, amelyek azáltal, hogy előbb léphetnek a piacra és magasabb haszonkulccsal számolhatnak, előnyt élveznek az EU-n kívüli tagállamok vállalataival szemben;

4.10.3. növeli a foglalkoztatást, feltéve, hogy az európai vállalatok elkötelezik magukat amellyel, hogy a gyártótevékenységüket a későbbiekben nem helyezik át, és így közvetve hozzájárulnak az európai gyártás és hazai fogyasztás fellendüléséhez.

5. Részletes megjegyzések

5.1. Az EGSZB úgy véli, hogy az új címkézési rendszer javulást jelent a jelenlegi jogszabályhoz képest, de nem ad teljes körű választ a fogyasztók tájékoztatás iránti igényeire. Erre – és a szénlábnyom megállapítására való – tekintettel az EGSZB azt javasolja, hogy az új címkén tüntessenek fel egyéb információkat is, például a termékek minimális élettartamát⁽⁹⁾ és a termék teljes életciklusára vonatkoztatott energiafogyasztását. Ezek az információk ugyanis elengedhetetlenek a különböző energiabesorolású termékek költségszempontból való tényleges összehasonlíthatóságához és a programozott elavulás megelőzéséhez és visszaszorításához.

⁽⁹⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az ipari termékek élettartama és a fogyasztók tájékoztatása” (HL C 67., 2014.3.6., 23. o.).

5.1.1. További hasznos, bár a fogyasztók számára nem nélkülözhetetlen információt jelentenek például az otthonok automatizálásához használt termékek energiafelhasználásával járó többletköltségek, amelyet a címkén feltüntetett külön QR-kód segítségével lehetne táblagépről vagy okostelefonról könnyen elérhetővé tenni, ahogy azt más, kereskedelmi forgalomban lévő termékek esetén hasonló céllal már alkalmazták a tárgyak internetével kapcsolatos cselekvési terv fokozatos bevezetése érdekében⁽¹⁰⁾.

5.2. Az EGSZB azt javasolja, hogy a címkék hamisításának megakadályozása és – különösen az átmeneti időszakban – a fogyasztók megtévesztésének elkerülése érdekében újítsák meg az energetikai címkék grafikus megjelenését. Az EGSZB emellett azt javasolja, hogy azon termékosztályok esetében, amelyekbe a piacon levő termékek egyike sincs besorolva, az Európai Bizottság hagyja meg a szürke jelölést, hogy a fogyasztókat ne tántorítsák el a vásárlástól. Erre szükség van mind az alacsonyabb osztályok esetében, amelyeknél a termékek a környezettudatos tervezésről szóló irányelv értelmében kiszorultak a piacról, mind a magasabb osztályok esetében, amelyekbe a forgalomban levő termékek még nem – illetve a címkék új beosztással való ellátása miatt már nem – tartoznak bele.

5.3. Az EGSZB emlékezteti az Európai Bizottságot arra, amit korábban TEN/516. számú véleményében⁽¹¹⁾ emelt ki, de különösen az energiaszegénység problémájára, amely több mint 50 millió polgárt érint az Európai Unióban. Ez azt jelenti, hogy a szubszidiaritás elvével összhangban az Európai Uniónak mindent meg kell tennie azért, hogy a legjobb energiahatékonyságú termékek a legszegényebb és leginkább rászoruló társadalmi csoportok számára is elérhetővé váljanak. Az Európai Uniónak ugyanakkor lépéseket kell tennie annak érdekében, hogy az új címkehasználat nyomán felmerülő többletköltségeket ne hárítsák automatikusan a kiskereskedőkre vagy a végfelhasználókra.

5.3.1. Több európai állam alkalmaz már sikeresen bevált gyakorlatokat a szubszidiaritás és másodlagos energiahordozók hozzáférhetősége területén. Ezek egyike, hogy a legjobb energiahatékonysági osztályba sorolt termékek esetében azok költsége a jövedelemadó-bevallásban leírható. A tagállami bevált gyakorlatokon túlmenően azonban, legyenek azok bármennyire is hasznosak és fontosak, az EGSZB reméli, hogy tekintettel az energiahatékonyság kérdésének súlyára, az Európai Unió – és különösen az Európai Tanács – a gyakorlatban a szubszidiaritás elvét szem előtt tartva latba veti tekintélyét, és lépéseket tesz egy olyan egységes stratégia kidolgozására, amely minden európai polgárnak szerepet szán az „energiaforradalomban”.

5.4. Az EGSZB szerint a „mindenki számára történő tervezés” elvéhez hasonlóan – amely elősegíti a bárki által használható termékek tervezését – a címkéket is mindenki – de különösen a fogyatékosággal élő polgárok – számára érhetővé kell tenni.

5.5. Az EGSZB meglepetten állapítja meg, hogy nem létezik kimondottan az online kereskedelemre vonatkozó stratégia, holott annak forgalma folyamatosan nő, és egyike azoknak a területeknek, ahol a termékek összehasonlíthatósága és a piacfelügyelet a legösszetettebb és a legnehezebb feladat. Amint arról a MarketWatch piacfigyelő szervezet is beszámolt, az interneten értékesített termékeknek mindössze 23 %-a van ellátva a megfelelő címkével. Ez a piac torzulását mutatja, ami a vállalkozásokra és a fogyasztókra nézve egyértelműen hátrányos.

5.5.1. Az EGSZB megjegyzi, hogy az energiával kapcsolatos termékek internetes címkézéséről szóló jelenlegi felhatalmazáson alapuló 518/2014/EU rendeletet, amely 2015. január 1-jén lépett hatályba, nem kapcsolták megfelelően össze az új rendeletjavaslattal. Ez ugyanis többek között azt írja elő, hogy a címke csak az új termékek esetében kötelező, a már forgalomban lévő termékek esetében önkéntes alapon biztosítható. Ezenkívül nem foglalkozik a piacteres weboldalak problémájával, amelyeken a fogyasztó gyakran tudtán kívül olyan harmadik személyek által kínált terméket vásárol, akiknek a hamis vagy pontatlan hirdetéséért a weboldal nem vonható felelősségre.

5.6. Az EGSZB megállapítja, hogy sem a jelenlegi, sem az új címkézési rendszer nem foglalkozik az újrahasznosított másodlagos energiahordozókkal. Ezzel kapcsolatban az EGSZB úgy véli, hogy a jogi kiskapuk elkerülése és mindenekelőtt a környezettudatos tervezésről szóló irányelv és a körkörös gazdaságra vonatkozó bizottsági közlemény közötti nagyobb összhang megteremtése végett helyénvaló és szükséges az ilyen energiahordozók piacának szabályozása⁽¹²⁾. Az EGSZB itt utalni kíván a programozott elavulással szemben korábban kifejtett véleményeire is, amelyekben tartósabb és ellenállóbb termékek forgalmazását szorgalmazta⁽¹³⁾.

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „A tárgyak internete – Cselekvési terv Európáért” (HL C 255., 2010.9.22., 116. o.).

⁽¹¹⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Az energiaszegénység megelőzését és leküzdését célzó összehangolt európai fellépés” (HL C 341., 2013.11.21., 21. o.).

⁽¹²⁾ COM(2014) 398 final. Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Úton a körkörös gazdaság felé” (HL C 230., 2015.7.14., 91. o.).

⁽¹³⁾ Lásd a 9. lábjegyzetet.

5.7. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy fordítson kiemelt figyelmet a harmadik országokból behozott termékekre az európai termékeknek a tisztességtelen verseny esetlegesen felmerülő formáival szembeni védelme érdekében. Az EGSZB különösen arra kéri az Európai Bizottságot, hogy indítson nagyszabású kampányt a címkehamisítás ellen, nehezítse a címkek hamisítását, fokozza a szubjektív és objektív megfelelésre irányuló ellenőrzéseket, és nyilvánvaló hamisítás esetén szankcionálja az importőrt, és vonja vissza a terméket a piacról.

5.8. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az Európai Unió energiahatékonysági célkitűzéseinek eléréséhez létfontosságú a fogyasztók tájékoztatása arról, hogy hogyan vásároljanak, és hogyan használják a termékeket. A tagállamoktól joggal várható el, hogy központi szerepet vállaljanak a célzott tájékoztató és figyelemfelkeltő kampányok szervezésében. Az EGSZB mindazonáltal a hatékonyabb és a szélesebb nyilvánosságot elérő kommunikációra tekintettel a szervezett civil társadalom – és különösen a kiskereskedők – tagállami és európai szintű bevonását szorgalmazza ⁽¹⁴⁾.

5.8.1. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság arra irányuló javaslatát, hogy a fogyasztók jobb tájékoztatása és figyelmük felkeltése érdekében a reklámokban kötelező jelleggel szerepeljen az adott termék energiacímkeje, vagy ha ez nem lehetséges, legalább a kérdéses energiasztály ⁽¹⁵⁾.

5.9. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a termékcímkek új beosztással való ellátásához szükséges átmeneti időszak bizonyos aspektusait felül kell vizsgálni. A rendelet megállapítja, hogy a fent említett hat hónapos időszak lejártakor egy hét elegendő a kettős címkézéstről a kizárólag az új rendszer szerinti címkézésre való átállásra, amelyben már csak az új rendszer szerint címkézett termékek forgalmazhatók. Ez a határidő túlságosan rövid és nem életszerű, az EGSZB ezért kéri annak meghosszabbítását 30 napra, a törvények értelmében ugyanis ennyi idő áll a vállalkozások rendelkezésére a leltár elkészítésére is.

5.10. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktusokat illetően körültekintően és megfontoltan járjon el. Különösen reméli, hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok körét világosan meghatározza, hogy az Európai Parlament általi ellenőrzést garantálja és mindenekelőtt hogy a felhatalmazáson alapuló jogi aktusok elfogadását mindig megfelelő egyeztetés, valamint a tagállamok és az érdekelt felek bevonása kíséri ⁽¹⁶⁾.

5.11. Az EGSZB az Európai Bizottság, a tagállamok és az érdekelt felek közötti strukturált párbeszéd kialakításához megfelelőbbnek tartja egy ad hoc konzultációs fórum felállítását.

5.12. Az EGSZB úgy véli, hogy a címkézési keret felülvizsgálatára megállapított nyolcéves időszak ésszerű, bár a hatás és a végrehajtás aktuális helyzetének átfogó értékelése érdekében középtávon is támogatja egy alapos értékelés elvégzését. Egy ilyen jellegű kezdeményezés annál is inkább helyénvaló lenne, mert a jelenlegi javaslat az irányelvtől egy rendelet irányába kíván elmozdulni.

5.13. Az EGSZB létfontosságúnak tartja, hogy határozzanak meg egy egyértelmű és stabil mechanizmust a kategóriába sorolásra annak érdekében, hogy a piac technológiai fejlődése miatt szükségessé váló későbbi kategorizálások gazdaságosak, pontosak és vitáktól mentesek legyenek. Ezért úgy véli, hogy az újraosztályozást csak akkor kell elvégezni, ha arra valóban szükség van, és csak akkor, ha a piac legalább 20 %-át „A” energiasztályú termékek teszik ki.

Kelt Brüsszelben, 2016. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS

⁽¹⁴⁾ Az EGSZB tanulmánya a civil társadalomnak a megújuló energiáról szóló uniós irányelv végrehajtásában játszott szerepéről
Főelőadó: Lutz RIBBE, 2015. január.

⁽¹⁵⁾ COM(2015) 341 final, (10) preambulumbekzdés és 3. cikk (3) bekezdés a) pont.

⁽¹⁶⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „Felhatalmazáson alapuló jogi aktusok” (HL C 13., 2016.1.15., 145. o.).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Nyilvános konzultáció az energiapiac újratervezéséről

(COM(2015) 340 final)

(2016/C 082/03)

Előadó: Lutz RIBBE

2015. július 15-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Nyilvános konzultáció az energiapiac újratervezéséről

(COM(2015) 340 final).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2016. január 7-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2016. január 20–21-én tartott, 513. plenáris ülésén (a január 20-i ülésnapon) 212 szavazattal 4 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlí a közleményt, és támogat számos abban foglalt javaslatot, amelyek az európai energiaunióval kapcsolatos megfontolások logikus következményei.

1.2. A felvázolt piacjavító intézkedések, köztük a napon belüli kereskedés, a versenyt torzító szabályozások megszüntetése, a keresletoldali választézkedések, valamint a megfelelő árjelzések biztosítása alapvetően helyes és fontos lépések az energiapiac oly módon történő újratervezéséhez, hogy az a jövőben jobban igazodjon az ingadozó jellegű, decentralizáltan előállított megújuló energiaforrások sajátosságaihoz.

1.3. A vállalatok és a háztartások (tisztá) energiával való biztonságos és megfizethető ellátása létfontosságú alapfeltétel a gazdaság és a modern társadalom tagjai számára. Az energiaellátás ezért alapvetően az egész társadalom feladata, amelynek teljesítéséhez megfelelő egyensúlyra van szükség a piac és a szabályozások között. Ennek kielégítő politikai megvitatására mindeddig nem került sor, a szóban forgó közleményben sem.

1.4. A jelentős részben szabályozható megújuló energiaforrásokra épülő, alacsony szén-dioxid-kibocsátással járó energiaellátás célja rövid és középtávon csak akkor érhető el, ha valamennyi piaci szereplőnek (az újaknak is) elegendő lehetőség áll rendelkezésére a rugalmasság növeléséhez, ideértve a megfelelő tárolási kapacitásokat, a rugalmas és fogyasztóbarát keresleti lehetőségeket, valamint a rugalmas villamosenergia-termelési technológiákat (például a kapcsolt hő- és villamosenergia-termelést), továbbá ha kellően ki vannak építve és össze vannak kapcsolva a villamos energia elosztására szolgáló infrastruktúrák, illetve ha a fogyasztók kielégítő, gyors és korrekt tájékoztatást kapnak, és módjuk van arra, hogy saját forgalmazási lehetőségeket tárjanak fel, valamint ha megtérülnek a szükséges technológiai és infrastrukturális beruházások. Mindez jelenleg nem áll fenn.

1.5. Az árjelzések fontosak, mivel a jelenlegi rendszer átalakításához jelentős beruházásokra lesz szükség. A jelenlegi 30 vagy 40 euró/MWh-s tőzsdei árak mellett a beruházásokat – akár új villamosenergia-termelő kapacitásokra, akár tárolási technológiákra irányulnak – nem lehet refinanszírozni. Ilyen tőzsdei árakat csak azért lehet elérni, mert többek között sok villamos energia kerül a piacra amortizált erőművekből, és támogatásokat fizetnek a szénből, az atomenergiából és a megújuló energiaforrásokból nyert villamos energia után. A mai tőzsdei árak tehát még a tényleges költségszerkezetet sem tükrözik. A villamosenergia-tőzsdén az árak – a támogatások és a túlszabályozás miatt – torz képet festenek a villamos energia valós költségeiről. Csak realisztikus és átlátható árakkal adhatunk megfelelő ösztönzést ahhoz, hogy elinduljanak a meglévő rendszer átalakításához szükséges, nagy értékű beruházások.

1.6. Az árképzés tekintetében ezért teljesen új megközelítésmódokra van szükség ahhoz, hogy meg lehessen teremteni a kívánt új hálózatminőség (és azon belül a keresletoldali válaszingázások és a tárolás) gazdasági alapját. Egy lehetséges megközelítés az volna, hogy a szabályozott elemeket jobban összehangoljuk a kívánt újításokkal, és jobban értékeljük a rendszerstabilitást.

1.7. Az áraknak a jövőben tükrözniük kell az áramtermelés és -ellátás, valamint a kapcsolódó (hulladék)ártalmatlanítás tényleges teljes költségét. Ide tartoznak a negatív külső hatások (pl. CO₂-terhelés) is. Az árképzés realizisztikus kell, hogy legyen. Ehhez az is hozzátartozik, hogy az Európai Bizottság megfelelően átalakítsa saját támogatási rendszerét, és a még meglévő, államilag szabályozott árakat felszámolja. Az Európai Bizottság erre nézve még semmiféle koherens elképzelést nem terjesztett be.

1.8. Az új energiarendszer nagy technikai kihívása mindenekelőtt abban rejlik, hogy az elektromos energia a jövőben nem központilag szabályozva, nagy erőművekből („fentről lefelé”) fog a fogyasztókhoz kerülni, hanem sok decentralizált, részben ingadozó jellegű megújuló energiaforrásra épülve új „termelési és ellátási szigetek” jönnek létre, amelyeket hálózatba kell kapcsolni egymással („lentől felfelé”), és amelyeknél a keresletoldali válaszingázások (a tárolást is beleértve), valamint a helyi/regionális forgalmazás kiemelkedő szerepet fognak játszani.

1.9. Az EGSZB többször is hangsúlyozta, hogy az efféle új, decentralizáltabb energiarendszerekben lehetőségek rejlenek, nem csupán a szükséges strukturális átalakítások és beruházások nyilvánosság általi elfogadottsága szempontjából⁽¹⁾. A regionális gazdaságot tekintve is új távlatok és új többletérték-teremtési lehetőségek nyílhatnak meg az eddig ismert struktúrákon kívül. Az új technológiák révén új kapcsolatot lehet teremteni a regionális fejlődés és az energiapolitika között. Emellett a hálózatba szervezett ellátási szigetek a kritikus infrastruktúrák elleni esetleges támadások vonatkozásában jobb biztonsági helyzetet teremtenek.

1.10. Az Európai Bizottságnak ezért a kereskedelmi rendszert a szükséges energiaipari infrastruktúra felől kell megközelítenie ahelyett, hogy az energiaipari infrastruktúra tekintetében szükséges változtatásokat a meglévő kereskedelmi rendszerhez igazodva próbálná meg alakítani. Az Európai Bizottságnak ezért a piaci szereplőkkel közösen körvonalaznia kell, hogy az energia-infrastruktúra és a kereskedelmi rendszer milyen változásai teremtenék meg egy változatosabb, rugalmasabb, fogyasztóközpontúbb és költséghatékonyabb energiarendszer létrejöttének feltételeit.

1.11. Az EGSZB nemcsak üdvözli az Európai Bizottságnak a szereplők újfajta sokféleségével kapcsolatos kijelentéseit, hanem egyenesen elengedhetetlennek tartja a fogyasztók (tehát a vállalatok, a polgárok, a helyi közművek stb.) termelésbe és közvetlen helyi, illetve regionális értékesítésbe való aktív bevonását. Ha a vállalkozások, a polgárok vagy a helyi közművek úgy döntenek, hogy például közösségekben szerveződő napkollektoros rendszerek vagy szélenergia formájában aknázzák ki a helyben vagy régiós szinten meglévő energiapotenciált, akkor lehetővé kell tenni számukra, hogy az eddiginél sokkal könnyebben képesek legyenek az így nyert energiát közvetlenül, tőzsdék vagy kereskedők bevonása nélkül használni és/vagy közvetlenül és nehézségek nélkül értékesíteni. Az európai bizottsági dokumentum azonban ezen a téren is számos kérdést nyitva hagy.

1.12. Az Európai Bizottság többször hangsúlyozta, hogy a megújuló energiák területén továbbra is vannak felszámolandó akadályok, és hogy szükség van a megújuló energiaforrások piacokonform, regionalizált támogatására. Ezt az EGSZB is így látja, de megjegyzi, hogy a piac bővülése és a szabályozás csökkenése önmagában nem vezet a megújuló energia termelésének növekedéséhez. A jelen közleményben azonban sajnos semmiféle utalást nem találunk arra, hogy az Európai Bizottságnak ezen a téren milyen konkrét elképzelései vannak.

2. Az európai bizottsági közlemény összefoglalása és háttere

2.1. Politikai iránymutatásaiban a Juncker-Bizottság a stratégiai fontosságú célkitűzések közé emelte a jövőbe tekintő éghajlat-politikára támaszkodó, stabil és alkalmazkodóképes energiaunió létrehozását.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB „Újfajta jövőkép az energiaiparban – Az EGSZB tanulmánya a civil társadalomnak a megújuló energiáról szóló uniós irányelv végrehajtásában játszott szerepéről” című dokumentumát (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA).

2.2. Ez az ambiciózus cél az Európai Bizottság 2015. évi munkaprogramjában ⁽²⁾ is megerősítést nyert, illetve részletesen bemutatásra került „A stabil és alkalmazkodóképes energiaunió és az előrettekintő éghajlat-politika keretstratégiája” című közleményben ⁽³⁾: a megbízható és elérhető árú energiaellátás mellett a cél egy olyan, fenntartható és éghajlatbarát energiarendszer kialakítása, amelyet intenzív piaci verseny és innováció jellemez. A keretstratégia különös hangsúlyt fektet a polgároknak az energiapiac újratervezésében betöltött tevékeny szerepére. Az energiapiac, különösen a villamosenergia-piac újratervezése fontos lépés e célok eléréséhez.

2.3. A szóban forgó európai bizottsági közleménnyel elindított nyilvános konzultáció hozzá kíván járulni egy sor jelentős kihívás kezeléséhez, amelyek az időtálló energiarendszer kiépítése tekintetében felmerülnek.

2.4. Az Európai Bizottság ezeket a kihívásokat azzal kapcsolja össze, hogy a „piac jelenlegi koncepciója egy olyan korszakban született, amikor főként az elsősorban fosszilis tüzelőanyaggal működő, nagy, központi erőművek feladata volt, hogy egy jól körülhatárolt területen – általában egy-egy tagállamban – ellássák a háztartásokat és a vállalkozásokat annyi energiával, amennyire azoknak szükségük van. Ez a rendszer a fogyasztókra – a háztartásokra, a vállalkozásokra és az iparra – passzív szereplőként tekintett”. Az Európai Bizottság „alapjaiban” kívánja átalakítani Európa energiarendszerét, amelyben a decentralizáltabb villamosenergia-termelés jelentős része ingadozó jellegű energiaforrásokra fog épülni, ahol sokkal több, változó szerepeket játszó szereplő fog részt venni a piaci történésekben, és ahol a keresletoldali válaszintézkedések új és központi kihívást fognak jelenteni.

2.5. Az Európai Bizottság különös kihívásokként említi az alábbiakat:

- árképzés és a beruházások ösztönzése a szétaprózódott piacokon,
- az árakra és a piaci hozzáférésre vonatkozóan továbbra is fennálló nemzeti szabályozások, valamint a tagállamokon belüli további piaci beavatkozások,
- a piacok hiányzó rugalmassága a kínálati és a keresleti oldalon, figyelembe véve a megújuló energia terjedését és az energiahatékonyság elsődlegességének elvét,
- nem megfelelő lehetőségek arra, hogy a polgárok tevékenyen részt vegyenek az energiaellátás jövőbeli kialakításában.

2.6. E kihívások leküzdéséhez az Európai Bizottság több intézkedést lát szükségesnek:

- rugalmas, határokon átnyúló rövid távú villamosenergia-piac (napon belüli piac) létrehozása,
- hosszú távra szóló árjelzések az európai szén-dioxid-piac révén,
- az infrastruktúra összeköttetéseinek teljes körű kiépítése,
- a megújuló energiaforrások piachoz igazodó és régióspecifikus támogatása,
- a nagykereskedelem összekapcsolása a végfogyasztói piaccal a végfogyasztói árjelzések erősítése érdekében,
- a végfogyasztói piacon fennálló árszabályozás megszüntetése, valamint a beszerzési közösségi szolgáltatók és más piaci szereplők piaci hozzáférését akadályozó tényezők felszámolása,
- az energiapolitika regionális szintű összehangolása,
- az energiapiaci szabályozók és a rendszerirányítók európai és regionális koordinálása,

⁽²⁾ COM(2014) 910 final, 2014. december 16.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, 2015. február 25.

- az energiarendszerek megfelelőségértékelésének összehangolása, szem előtt tartva a nemzeti és az európai ellátásbiztonságot,
- a határokon átnyúló kapacitásmechanizmusok létrehozására vonatkozó keret kialakítása.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az európai energiaunió célkitűzéseinek megvalósításához sok alapvető változásra lesz szükség, többek között – amint azt az Európai Bizottság kifejti – alapjaiban újra kell rajzolni a villamosenergia-piacot.

3.2. Ezek a változtatások csak akkor találnak kellő társadalmi elfogadottságra, ha a) intenzív és jól szervezett konzultációs folyamatra kerül sor az érdekelt felekkel és a civil társadalommal, akiket azonban b) ennek során nemcsak konzultációs partnernek, hanem aktívan közreműködő partnernek fogadnak el.

3.3. Ennek a folyamatnak a lehetséges alakulását az EGSZB abban a tanulmányban ⁽⁴⁾ mutatta be, amelyben az Európai Bizottság érintett felekkel folytatott konzultációját értékelte. Az EGSZB emellett utal az európai energiaügyi párbeszédre irányuló kezdeményezésére is.

3.4. A felvázolt piacjavító intézkedések, köztük a napon belüli kereskedés, a versenyt torzító és akadályozó szabályozások megszüntetése, a keresletoldali válaszintézkedések, valamint a megfelelő árjelzések biztosítása helyes és fontos lépések az energiapiac oly módon történő újraterveléséhez, hogy az a jövőben jobban igazodjon az ingadozó jellegű megújuló energiaforrások sajátosságaihoz. Csak így érhetőek el az európai energiaunió EGSZB által támogatott céljai, és csak így garantálható a költséghatékony, környezetbarát, biztonságos és megfizethető villamosenergia-ellátás a háztartások és a gazdaság számára.

3.5. Az EGSZB hangsúlyozza a napon belüli kereskedés rendkívüli jelentőségét az ingadozó jellegű megújuló energiaforrásokból származó villamos energia ésszerű kereskedelmének megszervezésében.

3.6. Üdvözli, hogy a közlemény ismét leírja az „új energiarendszer” központi elveit. Véleménye szerint ez megfelelő jelzés valamennyi piaci szereplő és az egész társadalom felé. Ide tartoznak a következők:

- az energiahatékonyság elsődlegességének elve,
- a fosszilis tüzelőanyagok nélküli energiaellátás víziója ⁽⁵⁾,
- az ingadozó forrásokból származó, a jövőben fokozottan decentralizált villamosenergia-termelés elismerése,
- a keresletoldali válaszintézkedések és a tárolás súlya a jövőbeni energiarendszeren belül,
- a fogyasztók változó, a tevékeny fogyasztás, valamint a termelés és a rendszerszolgáltatás felé elmozduló szerepének elismerése ⁽⁶⁾.

3.7. A vállalatok és a háztartások tiszta energiával való biztonságos és elérhető árú ellátása létfontosságú alapfeltétel a gazdaság és a modern társadalom polgárai számára. Az energiaellátás ezért alapvetően az egész társadalom feladata, amelynek teljesítéséhez megfelelő egyensúlyra van szükség a piac és a szabályozások között. Ennek kielégítő politikai megvitatására mindeddig nem került sor, a szóban forgó közleményben sem. Arról például, hogy nem helyesebb-e az átviteli és elosztóhálózatokat – az autópályákhoz, a vasúthálózathoz vagy a vízellátáshoz hasonlóan – állami kézbe vonni, nem Brüsszelben születik ugyan döntés, de lehetne róla vitát folytatni. Az energiapolitika magában foglalja az egyértelmű keretfeltételek meghatározását és a szabályozási felügyeletet. Ehhez hozzátartozik a fogyasztóvédelem és a különösen kiszolgáltatott társadalmi csoportok védelme is.

⁽⁴⁾ HL C 383., 2015.11.17., 57. o.

⁽⁵⁾ Lásd: COM(2011) 885.

⁽⁶⁾ Lásd: TEN/578 „Új irányvonal az energiafogyasztók számára”. Lásd e Hivatalos Lap 22. oldalát.

3.8. Az EGSZB nem kíván dicsérő észrevételeket tenni az Európai Bizottság által bemutatott számos helyes intézkedéssel – köztük a kapacitási tartalékokkal szembeni kritikus álláspontjával – kapcsolatban. Inkább olyan megfontolásokat kíván felvetni, amelyek véleménye szerint a közleményben nem kapnak kellő figyelmet, illetve amelyeknek az Európai Bizottság esetlegesen nem tulajdonít kellő jelentőséget.

4. Konkrét megjegyzések

4.1. Az EGSZB teljes mértékben egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy „alapjaiban kell átalakítani Európa energiarendszerét”. A közleményben felvázolt megoldások azonban az EGSZB véleménye szerint nem annyira alapvető átalakítást jelentenek, mint inkább a jelenlegi rendszer kiigazítását, illetve kiegészítését.

4.2. Az EGSZB utalni kíván különösen arra, hogy az alapvető átalakítás nemcsak abban állhat, hogy európai hálózatba szervezik a nemzeti rendszereket, megreformálják a meglévő piacokat és kereskedelmi rendszereket, valamint jelentősen növelik a megújuló energia arányát. Sokkal inkább egy teljesen új, sokkal többféle szereplővel működő, decentralizáltabb energiarendszert kell megtervezni és felépíteni. Ez nemcsak a meglévő átviteli és elosztóhálózatok korszerűsítését jelenti, hanem ezeknek a hálózatoknak egy új, műszakilag igényesebb infrastruktúrával való alátámasztását is. Ennek az új hálózatnak részben teljesen új és sokrétűbb tevékenységi, hálózati és értékesítési struktúrákkal kell rendelkeznie. A jelenlegi hagyományos energiahordozóknak ezen a téren áthidaló szerep jut majd.

4.3. A jelentős részben szabályozható energiaforrásokra épülő, szén-dioxid-kibocsátással nem járó energiaellátás célja rövid és középtávon csak akkor érhető el, ha

a) elegendő lehetőség áll valamennyi piaci szereplő (köztük az új szereplők) rendelkezésére a rugalmasság növeléséhez, ideértve a megfelelő tárolási kapacitásokat, a rugalmas és fogyasztóbarát keresleti lehetőségeket, valamint a rugalmas villamosenergia-termelési technológiákat (például a nagy hatékonyságú kapcsolt hő- és villamosenergia-termelést);

b) a fogyasztók kielégítő, gyors és korrekt tájékoztatást kapnak;

c) módot adnak a fogyasztók számára, hogy saját forgalmazási lehetőségeket tárjanak fel;

d) kellően ki vannak építve és össze vannak kapcsolva a villamos energia elosztására szolgáló infrastruktúrák; valamint

e) megtérülnek a szükséges technológiai és infrastrukturális beruházások.

Mindez jelenleg nem áll fenn.

4.4. Árjelzések és a beruházások ösztönzése

4.4.1. Az Európai Bizottság rámutat az árjelzések fontosságára, amelyek a) bátorítanák a fogyasztókat, hogy vállaljanak tevékeny szerepet az energiapiacra; valamint b) ösztönzőket biztosítanának a vállalkozások számára az új, alacsony kibocsátással járó energiotechnológiákba való beruházáshoz. Ezek az árjelzések fontosak, mivel a jelenlegi rendszer átalakításához jelentős beruházásokra lesz szükség. A jelenlegi 30 vagy 40 euró/MWh-s tőzsdei árak mellett – amelyek a fogyasztók számára természetesen vonzóak, amennyiben az ő szintjükön is megjelennek – a beruházásokat nem lehet refinanszírozni, irányuljanak azok akár új villamosenergia-termelő kapacitásokra, akár tárolási technológiákra. Ilyen tőzsdei árakat jelenleg csak azért lehet elérni, mert többek között sok villamos energia kerül a piacra amortizált erőművekből, és jelentős támogatásokat fizetnek a szénből, az atomenergiából és a megújuló energiaforrásokból nyert villamos energia után. A mai tőzsdei árak tehát nem a tényleges költségszerkezetet tükrözik. A villamosenergia-tőzsdén az árak – a támogatások és a túlszabályozás miatt – torz képet festenek a villamos energia valós költségeiről. Csak realisztikus és átlátható árakkal adhatunk megfelelő ösztönzést ahhoz, hogy elinduljanak a meglévő rendszer átalakításához szükséges, nagy értékű beruházások.

4.4.2. Az Európai Bizottság közleménye nem tulajdonít kellő jelentőséget annak, hogy milyen következményekkel jár a megújuló energia sajátos költségszerkezete: a megújuló energiánál és az elektromos tárolóknál megjelenő nulla határköltségnél a nagykereskedelmi piacok már nem adnak ki pozitív árjelzéseket. Ez két következménnyel jár. Egyrésztől ha a nagykereskedelmi árak nem adnak jelzéseket a rövid távú villamosenergia-allokációra, akkor azokat egyéb módokon, tehát például támogatások révén kell megteremteni. Másrésztől nulla határköltség esetén teljesen új refinanszírozási mechanizmusokra van szükség az ingadozó jellegű megújuló energia és az elektromos tárolók vonatkozásában.

4.4.3. Az árképzés tekintetében ezért teljesen új megközelítésmódokra van szükség ahhoz, hogy meg lehessen teremteni a kívánt új hálózatminőség (és azon belül a keresletoldali választékozások és a tárolás) gazdasági alapját. Az egyik lehetséges megközelítés annak mérlegelése, hogy miként lehetne átdolgozni a végfogyasztói árak szabályozott elemeit, különös tekintettel a villamos energiára kivetett adóra és a rendszerhasználati díjakra. Meg kell vizsgálni, hogyan lehetne átalakítani az energiarendszeren belüli általános költségek finanszírozását.

4.4.4. Annak érdekében, hogy az árak pontosan tükrözzék a villamosenergia-ellátás valamennyi költségét, az EGSZB szorgalmazza, hogy az Európai Bizottság Unió-szerte harmonizált eljárás keretében törekedjen a költségek egyértelmű átláthatóságának megteremtésére. A megállapított összehasonlítható költségeknek teljes egészében tükrözniük kell az áramtermelés és -ellátás, valamint a kapcsolódó (hulladék)ártalmatlanítás tényleges költségeit. Ezeknek a költségkimutatóknak magukban kell foglalniuk a negatív externáliákat (például a szén-dioxid-terhelést) és a támogatásokat is. E tekintetben az EGSZB utal korábbi véleményeire⁽⁷⁾ és kijelentéseire, és továbbra is nyomatékosan kéri, hogy az Európai Bizottság teljesítse azon ígéretét, hogy a termeléstől az ártalmatlanításig valamennyi költséget (az externáliákat is beleértve) internalizál, és nem engedélyezi a különféle energiaforrások közötti közvetlen vagy közvetett támogatási versenyt.

4.4.5. A tényleges költségek mellett úgy kell kialakítani a keretfeltételeket, hogy az árak éppúgy figyelembe vegyék a szolgáltatás biztosítását, mint az éghajlat szempontjából káros kibocsátások elkerülését, illetve a szükséges minőségi munkahelyek létrehozását. Az áraknak tükrözniük kell, hogy lesznek olyan időszakok, amikor nagy a kínálat és alacsony a kereslet, illetve fordítva, amikor nagy a kereslet, de szűkösebb a kínálat. Az Európai Bizottság által kívánt kiigazítások – így a keresletoldali választékozások, a rugalmasabb erőművek és a tárolási lehetőségek – csak akkor fognak megvalósulni, ha az árak teljes körűen tükrözik a költségeket és a szolgáltatásokat, a csökkentések pedig maradéktalanul megjelennek a végfogyasztók szintjén.

4.4.6. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a szabályozott árakat el kell törölni. Helyes, ha szabad – felfelé vagy lefelé irányuló – árképzést teszünk lehetővé. Ez lehetővé teszi a piac szükséges reakcióit, és támogatja az olyan rugalmassági opciókat, mint a terhelésszabályozás vagy a tárolás. Az EGSZB súlyos piaci beavatkozásnak tekinti azt az uniós támogatásokra vonatkozó iránymutatásokban szereplő rendelkezést, mely szerint negatív villamosenergia-árak idején nem szabad támogatásokat fizetni, mivel ez hátrányosan érinti a megújuló energiákat, és a magasabb határköltségű, környezeti szempontból káros technológiákat hozza előnyösebb helyzetbe. A jelenlegi támogatások a – mindenekelőtt a külső költségek hiányos beépítése miatt – rosszul működő árjelzéseket kompenzálják. Az Európai Bizottság ezt a problémát a támogatásokra vonatkozó iránymutatásainak megújításával maga is megoldhatja. Az EGSZB az Európai Bizottságtól egy olyan koncepciót vár, amely fellép a negatív árak okai ellen, ugyanakkor feleslegessé teszi a hosszú távú támogatásokat is.

4.4.7. Az európai bizottsági dokumentum egyebek mellett említést tesz a kibocsátáskereskedelem javításának szükségességéről. Az EGSZB ezzel kapcsolatban saját véleményét terjesztett elő⁽⁸⁾. Azt ugyanakkor hangsúlyozza, hogy még egy szigorú reform esetén is csak a fosszilis tüzelőanyagok külső költségeinek egy részét lehet bearázni. A Nemzetközi Valutaalap a fosszilis tüzelőanyagok után az Unióban fizetett támogatások összegét évi 330 milliárd dollárra teszi, és úgy ítéli meg, hogy ez a rendszer nem hatékony, gátolja az innovációt, káros a költségvetésre nézve, társadalmi szempontból igazságtalan, környezetpolitikai szempontból pedig végzetes⁽⁹⁾.

4.4.8. Az ezáltal kiváltott hamis árjelzéseket és problémákat még a legjobb új piaci szerkezet sem tudja ellensúlyozni.

4.4.9. Az Európai Bizottság többször hangsúlyozza ugyan, hogy a megújuló energiák területén továbbra is vannak felszámolandó akadályok, és hogy szükség van a megújuló energiaforrások piacokonform, regionalizált támogatására, és ezt az EGSZB is így látja, a jelen közleményben azonban sajnos mégsem találunk túl sok utalást arra, hogy az Európai Bizottságnak ezen a téren milyen konkrét elképzelései vannak.

⁽⁷⁾ Többek között HL C 226., 2014.7.16., 1. o.

⁽⁸⁾ Lásd: HL C 424., 2014.11.26., 46. o.

⁽⁹⁾ Lásd a *How Large Are Global Energy Subsidies?* (Milyen volumenűek a globális energiátámogatások?) című IMF-munkadokumentumot (WP/15/105), 2015. május.

4.5. Villamosenergia-kereskedelem

4.5.1. Az Európai Bizottság közleményének címe „Az energiapiac újratervezése”. A dokumentum azonban szinte kizárólag a villamosenergia-hálózatok és -piacok, valamint a villamosenergia-kereskedelem tekintetében elképzelhető és szükségesnek tartott változtatásokat tárgyalja. Az 5. fejezet egyenesen a „villamosenergia-piac szerkezetéről szóló [...] konzultációs célú” közleményről tesz említést.

4.5.2. A villamosenergia-hálózat és a villamosenergia-piac ilyen egyértelmű középpontba állításával nem lehet megfelelően kezelni azt a tényleges és nagy kihívást, amely előtt energiapolitikai szempontból Európa áll. Jobban figyelembe kell venni a fűtési és a közlekedési ágazatot is, mivel várható, hogy a maihoz képest a jövőben lényegesen több helyen fog összefonódni egymással ez a három terület, ami lehetőségeket kínál és lehetővé teszi a problémák mérséklését (kulcsszavak: fűtés szélergéjával, gáz/hidrogén előállítása villamos energia segítségével, elektromos mobilitás).

4.5.3. A villamosenergia-ágazatnak a fűtési és a mobilitási ágazattal való konvergenciája sokkal könnyebben valósítható meg a decentralizált villamosenergia-rendszerekben, mint egy központosított rendszerben. A fűtés és a mobilitás ugyanis eredendően decentralizált jellegű, ezért azokat jobban lehet a villamos energia tekintetében rugalmassági lehetőségként használni, ha a villamos energiát is lehet decentralizált módon és közvetlenül értékesíteni. A villamosenergia-piac átalakításának feladata ezért szorosan összekapcsolódik az ingadozó jellegű megújuló energiaforrásokból származó villamos energia decentralizált értékesítési lehetőségeinek fejlesztésével, amelyekhez hozzá kell tartoznia a fűtési és mobilitási alkalmazások használatának is.

4.5.4. A villamosenergia-piacot illetően az Európai Bizottság számos javaslatot tesz a meglévő kereskedelmi – elsődlegesen tőzsdei kereskedelmi – rendszeren belüli új struktúrákra vonatkozóan. Természetesen kívánatos és fontos, hogy helyi, regionális, nemzeti és európai szinten sokszínűbbé váljon a mostani energiakereskedelem. Ugyanakkor semmi esetre sem kell mindent tőzsdéken és kereskedőkön keresztül lebonyolítani; ebbe a kérdéskörbe azonban az Európai Bizottság nem megy bele részletesebben.

4.5.5. Ha a vállalkozások, a polgárok vagy a helyi közművek úgy döntenek, hogy például közösségileg szerveződő napkollektoros rendszerek vagy szélerőművek formájában aknázzák ki a helyben vagy régiós szinten meglévő energiapotenciált, akkor lehetővé kell tenni számukra, hogy az eddiginél sokkal könnyebben képesek legyenek az így nyert energiát közvetlenül, tőzsdék vagy kereskedők bevonása nélkül használni és/vagy közvetlenül és nehézségek nélkül értékesíteni.

4.5.6. Arra vonatkozóan azonban, hogy miként lehetne támogatni a decentralizált közvetlen hasznosítás már körvonalazódó új formáit, illetve a vállalkozások közötti, közvetlen helyi értékesítést, alig találunk javaslatokat, és ugyanígy kevés szó esik a helyi kereskedési formákról és az energia formájának megváltoztatásáról (tárolás).

4.6. Piaci struktúrák és decentralizált termelés

4.6.1. Az Európai Bizottság a közleményében hol „a megújuló energiák villamosenergia-rendszerbe való integrálásáról”, hol a „piacszerkezet megújuló energiaforrásokhoz való igazítása” szükségességéről, más helyen „a megújuló energia befogadására alkalmas piac” megteremtéséről beszél. Az EGSZB szeretné világossá tenni, hogy véleménye szerint nem elsődlegesen a megújuló energiáknak a meglévő villamosenergia-ellátórendszerbe való integrálásáról van szó, még akkor sem, ha a megújuló energiáknak hosszú távon központi szerepet kell kapniuk.

4.6.2. Az új energiarendszer nagy technikai kihívása mindenekelőtt abban rejlik, hogy – amint azt az Európai Bizottságnak a konzultáció során még erőteljesebben be kellene mutatnia – az elektromos energia a jövőben nem központilag szabályozva, nagy erőművekből („fentről lefelé”) fog a fogyasztókhoz kerülni, hanem sok decentralizált, részben ingadozó jellegű megújuló energiaforrásra épülve új „termelési és ellátási szigetek” jönnek létre, amelyeket hálózatba kell kapcsolni egymással („lentől felfelé”), és amelyeknél a keresletoldali válaszintézkedések (a tárolást is beleértve) kiemelkedő szerepet fognak játszani.

4.6.3. Ez pedig – a kívánt új, sokszereplős rendszert is figyelembe véve – azt fogja jelenteni, hogy a már kialakult (nagy) kereskedelmi struktúrák mellett részben teljesen új, decentralizált forgalmazási formákat és energiagazdálkodási irányítási rendszereket is létre kell majd hozni.

4.6.4. Az információtechnológia, a termelési technológia, valamint immár a tárolástechnológia, az elosztórendszer és az épületechnika terén is elindult innovációs hullámok nyomán napjainkra számos ilyen „termelési és ellátási sziget” jött létre, amelyek néhány évvel ezelőtt még elképzelhetetlennek tűntek. A magánszemélyek, a cégek, az egyesülések (például az energiaszövetkezetek) és a települések (helyi közművek) létrehozta néhány önellátást, illetve részbeni önellátást biztosító megoldást, aminek köszönhetően sokkal kevésbé vannak ráutalva a hagyományos (és rugalmasabb) kínálatra és kereskedelmi forgalomra. Fontos, hogy lássuk az e technikai, illetve technológiai, valamint társadalmi, illetve szociológiai fejlemények közötti párhuzamosságot. Mindkettő ugyanabba az irányba, nevezetesen a nagyobb autonómia és az önszabályozó, decentralizált hálózati egységek felé mutat.

4.6.5. Mindez nagyon kicsiben kezdődik: már most is kialakulóban vannak teljesen új struktúrák, amint azt a fotovoltaikus rendszerek példája mutatja. A fotovoltaikus rendszerekből származó villamos energia saját felhasználása öt évvel ezelőtt gazdaságilag még egyáltalán nem volt vonzó, a termelt energiát egyszerűen betáplálták a hálózatba. Ez alapvetően megváltozott, ma gazdasági okokból már nem helyeznek üzembe olyan fotovoltaikus tetőpaneleket, amelyek nem a saját termelésű villamos energia lehető legmagasabb fokú használatára vannak tervezve, aminek nyomán mára már a tárolási technológiák terén is megnőtt a kereslet, elősegítve ezek továbbfejlesztését. Így az új fotovoltaikus rendszerek hozzájárulnak a hálózat terheltségének csökkentéséhez, illetve kiegyenlítéséhez. Egyebek mellett a várható elektromos mobilitással, illetve a kapcsolt hő- és villamosenergia-termeléssel összefüggésben immár teljesen új, további decentralizált energianyeresi és energiahasznosítási lehetőségek nyílnak meg.

4.6.6. Ugyanakkor azok a fogyasztók, akik saját villamos energiájukat termelik meg és használják, és az esetleges többletet például lakótársaiknak vagy szomszédaiknak kívánják továbbadni, már nem minősülnek klasszikus értelemben vett „tevékeny piaci szereplőknek”. Az európai bizottsági dokumentum sajnálatos módon nem írja le, hogy konkrétan miként kellene megváltoztatni a keretfeltételeket az ilyen struktúrák előmozdításához.

4.6.7. Azt sem fejt ki kellőképpen, hogy a megújuló energiák terén milyen konkrét akadályokkal kell továbbra is szembesülnünk.

4.6.8. Az EGSZB többször is hangsúlyozta, hogy az efféle új, decentralizáltabb energiarendszerekben lehetőségek rejlenek, nem csupán a szükséges strukturális átalakítások és beruházások nyilvánosság általi elfogadottsága szempontjából. A regionális gazdaságot tekintve is új távlatok és új többletérték-teremtési lehetőségek nyílnak meg az eddig ismert struktúrákon kívül. Az új technológiák révén új kapcsolatot lehet teremteni a regionális fejlődés és az energiapolitika között, továbbá jobban meg lehet felelni a kritikus infrastruktúrák magasabb szintű biztonsági követelményeinek.

4.6.9. A fokozott helyi termelés és a közvetlen értékesítés azért is üdvözlendő, mert ezek révén csökkenteni lehet a hálózati veszteségeket. A németországi Szövetségi Hálózati Ügynökség ezzel kapcsolatban kifejtette⁽¹⁰⁾: „Egyértelmű, hogy az energiaellátási rendszer átalakítása akkor sikerülhet a legjobban, ha valamennyi érdekelt fél szorosan együttműködik egymással. [...] Üdvözölni kell azokat a megközelítésmódokat, amelyek a lehető legtöbb energia keletkezési helyen történő felhasználására irányulnak. Végső soron mindig is ez volt az energiaellátás alapelve, mert ezáltal minimálisra lehet csökkenteni a hálózati veszteségeket.”

4.6.10. Az Európai Bizottságnak ezért a kereskedelmi rendszert a kívánt energiaipari infrastruktúra felől kell megközelítenie ahelyett, hogy az energiaipari infrastruktúra tekintetében szükséges változtatásokat a meglévő kereskedelmi rendszerhez igazodva próbálná meg alakítani.

4.6.11. Figyelembe kell azonban venni számos olyan országnak a tapasztalatát is, ahol egyes piaci szereplők, például stratégiai beruházók, nyereségük maximalizálása érdekében kimazsolázták maguknak az energiatermelő ágazat egyes részeit, miközben vonakodnak befektetni az ellátás biztonságába, az innovációba és a karbantartásba, áthárítva ezeket a költségeket a fogyasztóikra.

⁽¹⁰⁾ Smart grids, smart markets – Eckpunktepapier der Bundesnetzagentur zu den Aspekten des sich verändernden Energieversorgungssystems (Smart grids, smart markets – A Szövetségi Hálózati Ügynökség koncepcionális dokumentuma a változó energiaellátási rendszer kérdéseiről), 2011. december, 42. oldal.

4.7. A szabályozók és a rendszerirányítók regionális együttműködése és európai hálózatba szervezése

4.7.1. Az új európai energiapolitikának nem lehet célja, hogy lehetőleg sok önálló, azaz az összekapcsolt hálózattól elszigetelt ellátási terület jöjjön létre. Azt azonban mindenképp célul kell kitűzni, hogy lehetőleg sok ilyen hatékony, versenyképes és a fogyasztókhoz közeli „termelési és ellátási sziget” alakuljon ki, és azok európai hálózattá kapcsolódjanak össze. Ez amiatt is szükséges, mert az energiabiztonság szavatolása az EU feladata, a tulajdonképpeni energiaellátás azonban a települések, illetve a régiók felelősségi körébe tartozik.

4.7.2. Amennyiben megfelelőek a keretfeltételek és helyesek az árjelzések, sok ilyen kis hálózati egység jön létre, amelyek gazdaságilag optimális módon valósítják meg a saját termelést és fogyasztást, ugyanakkor össze vannak kapcsolva a szomszédos, illetve a magasabb rendű hálózatokkal, többek között annak érdekében, hogy pozitív vagy negatív kiegyenlítő energiát bocsássonak rendelkezésre.

4.7.3. E rendszereken belül, de magasabb szinten is vezető szerepet fognak betölteni a keresletoldali válaszigényezkedések; az EGSZB ezek részének tekinti a tárolási technológiákat. A tárolók fontos szerepet fognak kapni a hálózaton belül, mivel technikailag kettős funkciót töltenek be: anticiklikus fogyasztóként, illetve termelőkként szolgálnak.

4.7.4. A szereplők e sokféleségének megteremtése és megőrzése, a tisztességes versenyfeltételek biztosítása és a rendszerek összehangolása tekintetében fontos feladatok hárulnak a nemzeti rendszerirányítókra, a nemzeti szabályozó hatóságokra és az Európai Unióra. A jövőbeni energiaellátási rendszereknek ugyanis Európa-szerte megfelelően összehangolt (a légi közlekedési rendszerhez hasonlítható) energiagazdálkodási rendszerre van szükségük, amelyben át lehet látni valamennyi csatlakoztatott „termelési és ellátási sziget” állapotát, és adott esetben fel lehet tárni a fellépő zavarokat. Így a hálózat stabilitása és a biztonság érdekében kivételes esetben automatikusan vagy manuálisan közbe lehet avatkozni.

4.7.5. Ez az együttműködés csak jól kiépített és optimálisan szervezett átviteli és elosztóhálózatokkal valósítható meg. Ez – különösen az árak fent említett, nem megfelelő beruházásösztönző hatására tekintettel – magában foglalja azt is, hogy például a gáz- és kőolajipari infrastruktúrára való összpontosítás helyett a közpénzeket – például az Európai Hálózatfinanszírozási Eszközt – a határokon átnyúló villamosenergia-hálózatok kialakításához kell fokozottan felhasználni.

4.7.6. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a rendszerüzemeltetőknek „semleges piaci közvetítőként kellene eljárniuk, és azt kellene elősegíteniük, hogy harmadik felek piaci alapú szolgáltatásokat alakítsanak ki és kínáljanak a fogyasztóknak”. Az Európai Bizottságnak egyértelműbben meg kellene fogalmaznia, hogy milyen változtatásokat szándékozik végrehajtani e cél elérése érdekében, valamint pontosabban meg kellene határoznia az elosztórendszer-üzemeltetők és a szabályozó szervek szerepét és feladatait.

Kelt Brüsszelben, 2016. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Új irányvonal az energiafogyasztók számára

(COM(2015) 339 final)

(2016/C 082/04)

Előadó: Lutz RIBBE

2015. október 14-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Új irányvonal az energiafogyasztók számára

(COM(2015) 339 final).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2016. január 7-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2016. január 20–21-én tartott, 513. plenáris ülésén (a január 20-i ülésnapon) 209 szavazattal 4 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Következtetések és ajánlások

1.1. Az EGSZB üdvözlöi az Európai Bizottság elemzését, és határozottan támogatja javaslatait. Ideje a fogyasztókat állítani az európai energiapolitika középpontjába és átfogó lehetőségeket biztosítani számukra a tevékeny részvételre.

1.2. A „saját termelésű energiafogyasztás” európai bizottsági közleményben említett akadályainak problémáját sürgősen meg kell oldani, a dokumentum azonban sajnos nem írja le kellőképpen, hogy hol és konkrétan hogyan jelentkeznek ezek az akadályok, és pontosan mit kell tenni megszüntetésük érdekében. Erről az Európai Bizottság egy külön dokumentumot dolgozhat ki.

1.3. Az EGSZB helyesnek tartja az Európai Bizottságnak azt a megközelítését, hogy fel kell ismerni, jobban figyelembe kell venni és elő kell mozdítani a helyi vonatkozásokat, és ösztönözni kell a helyi piaci szereplők bevonását.

1.4. Stratégiai jelentőséggel bír az a kérdés, hogy miként kell kialakítani az energiarendszereket. A leghatékonyabb átfogó rendszer kialakításához versenyre van szükség. Ez messze túlmutat a termelésen és a klasszikus forgalmazáson.

1.5. Központi szerepet fog betölteni a keresletoldali szabályozás. Ehhez elsőként többek között meg kell teremteni a fogyasztói oldalon a műszaki feltételeket („intelligens fogyasztásmérők”, „intelligens energiahálózatok”), amit a hálózat kiépítésének részeként kell felfogni és finanszírozni.

1.6. Nem csak azt kell lehetővé tenni, hogy a fogyasztók a keresletoldali válaszingyvezkedések rendszereinek segítségével ki tudják igazítani energiafogyasztásukat és ezzel pénzt tudjanak megtakarítani. Az Európai Bizottság joggal említi meg, hogy a „decentralizált energiatermelési és -tárolási lehetőségeknek a keresletoldali rugalmassággal való ötvözése további lehetőségeket nyújthat a fogyasztók számára arra, hogy energiaszükségletük (egy része) tekintetében saját maguk szolgáltatói és energia-menedzserei legyenek azáltal, hogy egyszerre termelővé és fogyasztóvá válnak, így csökkentve energiaszámláik összegét”⁽¹⁾ (ún. „termelő-fogyasztók”, angolul „prosumers”).

1.7. Új ösztönzőrendszereket kell kidolgozni, amelyek jutalmazzák a saját fogyasztásnak a rendszer szempontjából kedvező alakítását, a közvetlen ellátást, valamint a többletek tárolását és a kiegyenlítő energia rendelkezésre bocsátását, tehát az összes piaci résztvevőre kiterjedő aktív terhelésszabályozást.

⁽¹⁾ COM(2015) 339 final.

1.8. Az új „termelő-fogyasztó” megközelítésnek az Európai Bizottság által leírt előnyei azt mutatják, hogy ez a koncepció nem csupán a „központi termelési források” kiegészítése lesz. A fogyasztók – vagyis vállalatok, polgárok, helyi közművek – azzal kapcsolatos önálló döntési szabadságát is jelenti, hogy az aktív termelés, a saját fogyasztás, a tárolás, valamint a saját fogalmazás révén is tevékeny szerepet vállalhatnak a jövő energiarendszerében.

1.9. Az Európai Bizottság a közleményben nem határozza meg kellően a saját termelésű fogyasztás fogalmát. A felsorolt példák azt mutatják, hogy túlságosan szűken értelmezi a „termelő-fogyasztó” megközelítést. Az EGSZB véleménye szerint a saját termelést és fogyasztást sokkal tágabban kell értelmezni annál, mint hogy csak a saját létesítmény segítségével önállóan termelt és felhasznált villamos energiát lássuk a hálózati mérő mögött.

1.10. A szélesebb értelemben vett fogyasztói-termelői közösségek egyéb formái kialakulóban vannak, de nagymértékben akadályozzák őket. Az újszerű üzleti modellek megvalósítása kiemelné a fogyasztók új, aktív szerepét, és teljesen új értékteremtési lehetőségeket nyitna meg. Ezért az energiafogyasztók számára biztosítandó „új megállapodás” keretében feltétlenül figyelembe kell venni őket.

1.11. A saját termelés és önellátás tágabban értelmezett formái, amelyek – természetesen díj ellenében – a közüzemi hálózatokat használják, bérlők, kisebb üzemek és szövetségi tagok számára is lehetővé teszik, hogy tevékeny és felelős szerepet játsszanak az energiapiacra, és pénzt keressenek, illetve takarítsanak meg. A saját termelés és fogyasztás fogalmának szűk meghatározása ezért szociálpolitikai szempontból nem méltányos, gazdaságpolitikai szempontból pedig diszkriminatív.

1.12. Az Európai Bizottság által elérni kívánt decentralizált energiarendszerhez decentralizált piaci megközelítések is szükségesek⁽²⁾. A fogyasztók számára nemcsak a szolgáltató, hanem az energiatermelő szabad megválasztását is lehetővé kell tenni.

2. Bevezetés (Az Európai Bizottság közleményének összefoglalása)

2.1. Az energiaunió keretstratégiája olyan energiaunió kialakítását célozza, „amely középpontjában a polgárok állnak; amelyben a polgárok magukénak érzik az energetikai átállást, és aktívan részt vesznek a piaci folyamatokban; ahol a polgárok pénztárcája látja hasznát az új technológiáknak, és ahol a kiszolgáltatók megfelelő védelemben részesülnek”⁽³⁾.

2.2. Noha az elmúlt években már jelentős változások következtek be az európai energiaágazatban, a fogyasztókat – azaz a háztartásokat, a vállalkozásokat és az ipart – többek között a következő tényezők akadályozták és akadályozzák abban, hogy teljes mértékben élhessenek a folyamatban lévő energetikai átállás nyújtotta előnyökkel, azaz érdemben kontrollálják energiafogyasztásukat és csökkentsék számláikat:

- a költségekre, a fogyasztásra, valamint a termékináltra vonatkozó információk elégtelen átláthatósága,
- a hálózati díjak, adók és különösen illetékek növekvő aránya a háztartások végső villamosenergia-számláiban,
- a számos kiskereskedelmi energiapiacra tapasztalható elégtelen verseny, az aktív részvétel jutalmazásának hiánya és a szolgáltatóváltáskor felmerülő nehézségek,
- a lakossági energetikai szolgáltatások és a keresletoldali válaszingedmények terén nem kellően fejlett piacok,
- a fogyasztók akadályozása a saját termelésű energiafogyasztásban,
- az információkhoz való egyenlőtlen hozzáférés és az új versenytársak piacra lépésének jelentős akadályai, amelyek lassítják az olyan elérhető fejlett technológiák és gyakorlatok alkalmazását, mint az intelligens fogyasztásmérés, az intelligens készülékek, a decentralizált energiaforrások, valamint az energiahatékonyság növelése.

2.3. Az energiapiac újratervezésének⁽⁴⁾, az új technológiák alkalmazásának, valamint az új és innovatív energetikai szolgáltató vállalatoknak lehetővé kell tenniük valamennyi fogyasztó számára, hogy átfogóan részt vegyenek az energetikai átállásban annak érdekében, hogy az energiahatékony megoldásokat szem előtt tartva megfelelőbben alakítsák fogyasztási szokásaikat, és ezáltal pénzt takarítsanak meg és összességében csökkentsék az energiafogyasztást.

⁽²⁾ Lásd: TEN/577 – „Nyilvános konzultáció az energiapiac újratervezéséről” – Lásd e Hivatalos Lap 13. oldalát.

⁽³⁾ COM(2015) 80 final, 2. oldal.

⁽⁴⁾ Lásd a 2. lábjegyzetet.

2.4. Egyidejűleg változnia kell a fogyasztók szerepének: nemcsak az a fontos, hogy jobban és rugalmasabban tudjanak reagálni az energiakínálatra és az energetikai szolgáltatásokra, valamint profitáljanak azokból, hanem energiatermelőként nekik maguknak is tevékeny szerepet kell tudniuk vállalni.

2.5. Az Európai Bizottság ezért „három pilléren alapuló” stratégiát vázol fel, amelynek elemei

- a) az aktív fogyasztói magatartás elősegítése;
- b) az intelligens otthonokkal és hálózatokkal kapcsolatos technikai innovációk; valamint
- c) az adatkezelésre és -védelemre fordított különös figyelem.

A stratégiát egy tíz pontból álló cselekvési tervvel kell megvalósítani.

3. Általános megjegyzések

3.1. Az EGSZB határozottan üdvözli az Európai Bizottság elemzését, és nyomatékosan támogatja az előterjesztett javaslatokat. Ideje a fogyasztókat állítani az európai energiapolitika és a tagállami energiapolitikák középpontjába, mivel számos, a fenntartható és erőforrás-hatékony energiaellátásra irányuló cél tekintetében csak akkor lehet lényegi előrelépéseket elfogadtatni és elérni, ha a valamennyi társadalmi réteghez tartozó fogyasztók átfogó lehetőségeket kapnak arra, hogy tevékenyen és felelős módon lépjenek fel a magasabb rendű energia- és környezetpolitikai célok vonatkozásában.

3.2. Az EGSZB megállapítja, hogy a nem megfelelő szabályozási keret miatt a fogyasztók strukturális és stratégiai jelentősége számos tagállam energiarendszerében erősen korlátozott. Ez a keret annak tulajdonítható, hogy a politika eddig nem értette meg kellőképpen a fogyasztók aktív szerepét. Ennek alapján a javaslatok megfelelőeknek tűnnek ahhoz, hogy a fogyasztók számára átlátható és költséghatékony módon meg lehessen valósítani a kitűzött célokat (többek között az energiafogyasztás csökkentése a fokozott energiahatékonyság és energiatakarékosság révén, a tiszta energiaforrásokon alapuló energiatermelésre való átállás, a fogyasztás megfelelőbb hozzáigazítása a jövőbeni ingadozóbb kínálatához, a hálózatok keresletoldali szabályozás révén történő tehermentesítése és hatékonyabbá tétele, a szereplők sokféleségének fokozása).

3.3. A fogyasztók több joggal és lehetőséggel való felruházása ugyanakkor azt is jelenti, hogy tudatosítani kell bennük, hogy ők is felelősséget viselnek és el kell fogadniuk az alkalmazkodás szükségességét. Ez sokak számára újdonság.

3.4. Az ezzel kapcsolatos felelősséget nem lehet senkire rákényszeríteni, hanem azt minden szereplőnek (a politikának is) meg kell tanulnia és be kell gyakorolnia. Ezért elengedhetetlen, hogy a fogyasztók szélesebb körben részt vehessenek az energiaágazatot érintő döntéshozatalban, a termelő létesítményekben, az energiahálózatokban (azon belül az intelligens energiahálózattal kapcsolatos alkalmazásokban) és a tárolókba történő beruházásokban, valamint azok irányításában.

3.5. Az energiaköltségeknek a végfogyasztók számára (a versenyképesség és az energiaszegénység problémáját is szem előtt tartva) megfizethetőnek, valamint (a terhek és az előnyök igazságos megosztásának szellemében) méltányosnak kell lenniük. A múltban az energiaárak és az energiotechnológiák gyakran azoknak kedveztek, akik egyedi tudással és szakértelemmel, képességekkel, valamint pénzügyi és technikai erőforrásokkal rendelkeznek, és azokat alkalmazni is tudják. Egy olyan rendszer, amely nem törekszik ezen egyensúlyhiány megszüntetésére, gyengíti a hátrányos helyzetű fogyasztók piacba vetett bizalmát.

3.6. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az energiaszegénységgel – egy növekvő szociális problémával – szemben leginkább közvetlenül, szociálpolitikai intézkedésekkel lehet fellépni. Ugyanakkor fontos, hogy az energiafogyasztók számára biztosítandó „új megállapodás” a piaci egyensúlyhiányok és igazságtalanságok megszüntetésére is irányuljon.

3.7. A közlemény joggal fejt ki nagyon világosan, hogy a fogyasztói döntések meghozatalakor – az információkhoz való hozzáférés mellett – a tulajdonképpeni kulcs tényező a (bruttó) végfogyasztói ár. Még ha a lakosság körében jelentős mértékben nőtt is az éghajlatvédelmi kérdésekkel kapcsolatos tudatosság, és kedvező a megújuló energia megítélése, mégis elsősorban az ár dönt arról, hogy megtakarítanak-e energiát, végrehajtanak-e energiahatékonysági intézkedéseket és környezetbarát energiaforrásokhoz folyamodnak-e. E tekintetben biztosítani kell, hogy különösen a veszélyeztetett fogyasztók ne legyenek védtelenül kiszolgáltatva a szélsőségesen magasba szökő áraknak, hanem olyan (technikai) mechanizmusok működjenek, amelyek szinte automatikusan biztosítják számukra a kívánatos előnyöket.

3.8. Új fejlemény, hogy a fogyasztók nemcsak az adott régióban előállított mezőgazdasági termékeket keresik, hanem a megújuló energiaforrásokat felhasználó létesítményekből származó „regionális villamos energiát” is. A szabályozási rendszer szinte mindenütt akadályozza, hogy az energiaipari vállalatok kínálatukkal kielégíthessék ezt a fokozott keresletet, különös tekintettel azon vállalkozásokra, amelyek – mint például a civil energiaközösségek vagy bizonyos kommunális vállalatok – lehetővé teszik a fogyasztók számára a vállalati döntéshozatal közvetlen befolyását.

3.9. Ez két szempontból sem megfelelő. Egyrésztől nem lehet hatékony piaci eredményt elérni, mivel nincsenek kielégítve a fogyasztói preferenciák és igények. Másrésztől a környezetbarát regionális energiakínálat általánosságban növeli az energia megbecsültségét, és arra motiválja az energiefogyasztókat, hogy további lépéseket tegyenek az energiatakarékosság és az energiahatékonyság irányában, valamint a megújuló energiaforrásokon alapuló energiatermelésnél felmerülő ingadozások kiegyenlítésére éljenek rugalmassági opciókkal.

3.10. Az EGSZB fontosnak tartja azt az európai bizottsági megközelítést, amely szerint fel kell ismerni, jobban figyelembe kell venni és elő kell mozdítani a helyi vonatkozásokat, és intenzíven ösztönözni kell a helyi piaci szereplők bevonását, annak érdekében is, hogy az előállítás helye szerinti ár helyett meg lehessen határozni a felhasználás helye szerinti tényleges árat.

3.11. Stratégiai jelentőséggel bír az a kérdés, hogy miként kell kialakítani az energiarendszereket. A leghatékonyabb átfogó rendszer kialakításához versenyre van szükség. Ez messze túlmutat a termelésen és a klasszikus forgalmazáson. Ezért gyakran elhamarkodott dolog egyoldalúan dönteni bizonyos piaci vagy rendszerkonfigurációk mellett, amint az egyes tagállamokban előfordul. A termelés és a forgalmazás egymástól elkülönített kezelésével éppúgy szakítani kell, mint a villamos energia, a hőenergia és a közlekedés ágazati szétválasztásával.

3.12. Az energiarendszereket aszerint kell megítélni, hogy mennyiben felelnek meg ezeknek a követelményeknek. A hőenergia és a közlekedés esetében – a villamos energiától eltérően – a fogyasztókat mindig is erőteljesebben bevonták a vonatkozó regionális folyamatokba. Az energia- és környezetpolitikai célok tekintetében tehát könnyebb sikereket elérni, ha hajlandóság van arra, hogy az energiarendszerek kialakítása a fogyasztók bevonásán és részvételén, valamint a villamosenergia-, a hőenergia- és a közlekedési ágazat konvergenciáján alapuljon. Mindezek alapján sok érv szól a decentralizált energiarendszerek nagyobb fokú alkalmassága mellett. Ennek kapcsán az EGSZB utal az energiapiac újratervezésével kapcsolatos véleményére is ⁽⁵⁾.

3.13. Különös figyelmet kell fordítani az új rendszerek alkalmazhatóságára, arra, hogy egyszerűek és átláthatóak legyenek, és semmi esetre se támasszanak túlzott kihívásokat a fogyasztóval szemben. Az ennek biztosításához szükséges technikai eszközök rendelkezésre állnak.

3.14. Elsőként azonban fontos, hogy egységes keret jöjjön létre Európán belül, amellyel teljes körűen be lehet építeni az energiaárba valamennyi, az energiatermeléshez kapcsolódó költséget, ideértve a külső költségeket is. Feltétlenül szükség van a valódi költségek megjelenítésére ⁽⁶⁾, biztosítani kell, hogy a fogyasztók egyszerűen és megbízhatóan értelmezni tudják a végfogyasztói árakat. A bizonyos energiaforrások közvetlen vagy közvetett támogatásából adódó hamis árjelzéseket még a mégoly átlátható, rugalmas és nyílt piacsabályozás sem ellensúlyozhatja.

⁽⁵⁾ Lásd a 2. lábjegyzetet.

⁽⁶⁾ Lásd a 2. lábjegyzetet.

4. 1. pillér: Az aktív fogyasztói magatartás elősegítése

4.1. Általános észrevételek

4.1.1. Az elkövetkező években, ha megvan rá a politikai szándék, alapvetően megváltozhat a fogyasztók energiaágazatban betöltött szerepe. Ezért teljes mértékben helyénvaló, hogy az Európai Bizottság közleménye ennek szenteli a legnagyobb teret. Nemcsak technikai és kereskedelmi jogi kérdésekről van szó, hanem döntő fontosságú strukturális változásokról, amelyek az energetikai folyamatok demokratikusabbá válásához vezetnek.

4.1.2. Ahhoz, hogy a fogyasztó felelősséget vállalva jobban tudja alakítani saját fogyasztását, a megfelelőbb tájékoztatás mellett elsődlegesen biztosítani kell számára a technikai és a gazdasági feltételeket. A lehető leggyorsabban orvosolni kell azokat a helyzeteket, ahol máig nem mérik, illetve nem tudják mérni (és így elszámolni) az egyéni fogyasztást. Amikor új fogyasztásmérők felszerelésére van szükség, rögtön az „intelligens fogyasztásméréshez” kell folyamodni.

4.1.3. Az Európai Bizottság elképzelései szerint gyorsan javítani kellene a fogyasztási adatokat, amihez hozzá tartozik, hogy a fogyasztók azon mintegy 28 %-a, akik 2020 után vélhetően még nem fognak „intelligens fogyasztásmérőkhöz” hozzáférni, jogosultak legyenek arra, hogy ilyen mérőt kérelmezhessenek. A gazdasági feltételek csak akkor adóttak, ha a lehetséges megtakarítások teljes egészében a végfogyasztóknál maradnak, és nem semlegesítik őket újabb átalánydíjak.

4.1.4. Az intelligens fogyasztásmérők gyors elterjesztéséhez biztosítani kell, hogy ez a fogyasztók számára költségsemleges legyen, felszerelésüket a hálózati költségekhez kell számítani. A gyártókra egységes és szigorú keretszabályozást kell bevezetni az adatvédelmet és az átviteli protokollokat illetően.

4.1.5. A költségsemlegesség azonban csak az egyik fontos és szükséges kritériuma annak, hogy a fogyasztók elfogadják az intelligens fogyasztásmérőket. Emellett szükség van arra, hogy nagy bizalom öveze a hálózat üzemeltetőit, valamint a villamosenergia-szolgáltatókat és -kereskedőket, akik az adatokat összegyűjtik és kiértékelik. Ez a bizalom annál nehezebben jön létre, minél távolabb van egymástól a fogyasztó és a vállalat. Az EGSZB számára nem kétséges, hogy a fogyasztókra vonatkozóan a legmagasabb szintű adatvédelmet kell alkalmazni, ami többek között azt jelenti, hogy valamennyi adathoz teljes körű hozzáféréssel kell rendelkezniük.

4.1.6. A fogyasztók számára már most is adott néhány lehetőség arra, hogy kedvezőbb ajánlatokat keressenek a meglévő piacokon. Az áruk szabad mozgásának előmozdítása érdekében létrehozott Európában magától értetődő kellene, hogy legyen az Európai Bizottság azon megállapítása, hogy a váltásnak „*technikailag könnyűnek, gyorsnak és megbízhatónak kell lennie*”. A váltással kapcsolatos díjak és büntetések eltörlése ezért nem „*megfontolandó*”⁽⁷⁾, hanem végrehajtható!

4.1.7. A szolgáltató megválasztásának lehetősége és a szerződéses feltételek megtárgyalása a piaci verseny alapvető elemei. Ennek egy mutatója a szolgáltatóváltás gyakorisága. Szolgáltatóváltásra gyakrabban kerül sor, számos tagállamban azonban igen alacsony a váltások aránya⁽⁸⁾. Ez a fogyasztók elégtelen tájékoztatásának és más fennálló piaci akadályoknak következménye.

4.1.8. Még ha a szolgáltatóváltás fontos eszköz is a fogyasztók számára, a verseny működőképességét nem lehet kizárólag a váltási arányhoz és az árhoz kötni. A fogyasztói elégedettség, a helyi kötődés, valamint a helyi szervezetek társadalmi részvétele már most is egyre nagyobb szerepet játszik a szolgáltatóválasztásnál, csakúgy, mint a szolgáltatók helyi jelenléte. A fogyasztókat egyre gyakrabban nemcsak az érdekli, hogy miként jön létre a villamos energia, hanem az is, hogy hol és ki termeli azt. Ezért fontos, hogy a fogyasztó ne csak a villamosenergia-forgalmazót, hanem az energiatermelőt is szabadon választhassa.

4.1.9. Ezért verseny fog folyni az árak és a minőség tekintetében. Ha a hálózati és a termelési költségek átláthatóak, akkor a valamivel drágábban előállított, de kisebb arányú szállítási költségekkel biztosított villamos energia összességében olcsóbb lehet, amihez azonban a hálózati költségeknél távolságfüggő árakra van szükség, emellett lehetővé kell tenni, hogy a megújuló energiaforrásokból előállított, saját termelésű villamos energiát tisztességes versenyfeltételek mellett közvetlenül és önállóan értékesíteni lehessen.

⁽⁷⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet.

⁽⁸⁾ Ld.: ACER/CEER: *Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2013, 2014*, október, 69. o.

4.1.10. Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a szociálpolitikai, a strukturális és a regionális politikai célokat nem lehet államilag irányított/szabályozott energiaárak révén elérni.

4.1.11. A „keresletoldali válaszingtézkedések”, a „saját termelésű energiafogyasztás” és „a fogyasztói részvétel közvetítőkön és kollektív rendszereken keresztül történő fokozása” tekintetében megfogalmazottakat az EGSZB mindenképpen kulcsfontosságúnak tekinti, mivel ezek területén teljesen új fejlődési lehetőségek nyílnak meg.

4.2. Keresletoldali válaszingtézkedések

4.2.1. Az európai bizottsági dokumentumban a már bevett keresletoldali válaszingtézkedésekkel – többek között a (szolgáltatási szerződéseken belüli) dinamikus árképzésen alapuló intézkedésekkel és a rugalmas és automatizált keresletoldali szabályozási rendszerekkel – kapcsolatban említett sikerek látványosan alátámasztják azt a kijelentést, mely szerint „az energiahatékonyság és a keresletoldali válaszingtézkedések gyakran jobb lehetőségeket biztosítanak a kínálat és a kereslet összehangolására, mint a további erőművek vagy hálózati vonalak építése, illetve üzemben tartása”⁽⁹⁾.

4.2.2. Csak akkor valósul azonban meg a végfogyasztók aktív szerepvállalása, ha a rugalmas díjszabás előnyei belátható időn belül ellensúlyozzák az esetleg szükséges beruházási költségeket. Ezért az árjelzéseknek valóban megfelelőeknek kell lenniük, azaz a választható végfogyasztói árakban tükröződnie kell annak, ha a kínálati oldalon (például sok szél vagy napsütés esetén) nagy villamosenergia-mennyiség jelentkezik, miközben a kereslet alacsonyabb, illetve ha nagy a kereslet, miközben alacsony a kínálat.

4.2.3. Az árjelzéseket a fogyasztók számára – lehetőleg automatizálva – ismertetni kell, hogy felhasználhassák azokat. Lehetőleg önszabályozó rendszerekre van szükség, különben csak a műszaki ismeretekkel rendelkező ügyfelek profitálnának belőlük. Annak eldöntését, hogy a fogyasztók milyen mélységben szeretnének részt venni ezeken a piacokon, rájuk kell hagyni.

4.2.4. Az „új, tevékeny fogyasztók” várhatóan annál intenzívebben fognak részt venni a keresletoldali válaszingtézkedésekben, minél közvetlenebbül bevonják őket az infrastrukturális intézkedésekkel kapcsolatos döntéshozatalba, és minél jobban részesülnek a termelő létesítményekbe, a hálózatokba és a tárolókba való beruházásokból, illetve azok irányításából. Ezért fontos a polgári részvétel és a polgárok általi energiatermelés minden formája, illetve más közösségi szervezésű termelői-fogyasztói struktúrák. Ezek az összefüggések azonban az Európai Bizottság közleményében nem jelennek meg kellően.

4.3. Saját termelés és fogyasztás – A termelő-fogyasztó a jövő energiaágazatában

4.3.1. A fogyasztók a keresletoldali szabályozási rendszerek segítségével nem csupán energiafogyasztásukat tudnák kiigazítani. Az Európai Bizottság joggal említi meg, hogy a „decentralizált energiatermelési és -tárolási lehetőségeknek a keresletoldali rugalmassággal való ötvözése további lehetőségeket nyújthat a fogyasztók számára arra, hogy energiaszükségletük (egy része) tekintetében saját maguk szolgáltatói és energiamegnedzserei legyenek azáltal, hogy egyszerre termelővé és fogyasztóvá válnak, így csökkentve energiaszámláik összegét”⁽¹⁰⁾.

4.3.2. Ez azonban csak akkor sikerül, ha ténylegesen új, a kitzűzött célokhoz igazodó piaci szerkezet áll rendelkezésre, és nem csak a meglévő rendszert próbálják úgy átalakítani, hogy az új energiatípusok is helyet kapjanak benne⁽¹¹⁾.

4.3.3. Új ösztönzőrendszereket kell kidolgozni, amelyek jutalmazzák a saját fogyasztásnak a rendszer szempontjából kedvező alakítását, a közvetlen ellátást, valamint a többletek tárolását és a kiegyenlítő energia rendelkezésre bocsátását. Ehhez nemcsak azt kell újradefiniálni, hogy milyen kritériumok alapján szolgálja valami a rendszert, hanem azt is újra meg kell fogalmazni, hogy milyen lehet „a jövő energiarendszere” az energia egyre inkább decentralizált világában. Mindenesetre nem fogadható el egy olyan elavult rendszerfelfogás fenntartása, amely még abból az időből származik, amikor a hagyományos atom- és szénerőművek állandó alapterhelést biztosítottak.

⁽⁹⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet.

⁽¹⁰⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet.

⁽¹¹⁾ Lásd a 2. lábjegyzetet.

4.3.4. Az Európai Bizottság közleményében a megújuló energia decentralizált termelésének további előnyeit is felsorolja, köztük azt, hogy csökkenhetnek a hálózati veszteségek és a túlterheltség, ami hosszú távon hálózati költségek megtakarításához vezet. Az EGSZB egyetért ezzel, ugyanakkor a tagállamokban ezeket az előnyöket mindeddig nem ismerték fel és vették figyelembe kellően.

4.3.5. A közleményhez fűzött munkadokumentum⁽¹²⁾ részletesen bemutatja ezen új megközelítés előnyeit, amiből kiviláglik, hogy ez a „termelő-fogyasztó” koncepció nem „csupán” a „központi termelési források” hasznos kiegészítése lesz. A fogyasztók azzal kapcsolatos önálló döntési szabadságát is jelenti, hogy a saját termelés és fogyasztás, a tárolás, valamint a saját forgalmazás révén tevékeny szerepet vállaljanak a jövő energiarendszerében.

4.3.6. Az Európai Bizottság azonban a közleményben nem határozza meg kellően a saját termelés és fogyasztás fogalmát. A közleményt kísérő munkadokumentumban felsorolt példák⁽¹³⁾ inkább azt mutatják, hogy a Bizottság túlságosan szűken értelmezi a saját fogyasztást és termelést. Az EGSZB véleménye szerint a saját fogyasztást tágabban kellene értelmezni annál, mint hogy csak a saját létesítmény segítségével önállóan termelt villamos energiát – azaz például a háztetőre felszerelt fotovoltaiikus rendszerből származó villamos energiát – lássuk a hálózati mérő mögött, tehát az olyan villamos energiát, amelyet közüzemi hálózat használata, illetve azon történő átvezetés nélkül nyernek. Szakítani kell azzal a jelenlegi kiindulóponttal, hogy a létesítmény üzemeltetője és a végfogyasztó azonos személy, mivel ez az önellátásnak csak egy konkrét formáját foglalja magában.

4.3.7. Szélesebb értelemben vett fogyasztói-termelői struktúrák vannak kialakulóban, jelenleg azonban nagymértékben akadályozzák őket. Ezek közé tartozik például az az üzleti modell, amelynek keretében az energiaszövetkezetek villamos energiájukat közvetlenül tagjaik számára értékesítik, vagy amelynek keretében a civil energiaközösségek villamos energiájukat a tőzsde vagy valamely kereskedő közbeiktatása nélkül közvetlen földrajzi környezetükben szolgáltatják a villamosenergia-fogyasztók számára. E modellek megvalósítása jelentős mértékben kiemelné a fogyasztók új, aktív szerepét, és teljesen új üzleti modelleket nyitna meg. Ezért az energiafogyasztók számára biztosítandó „új megállapodás” keretében feltétlenül figyelembe kell venni őket.

4.3.8. A saját termelés és fogyasztás fogalmának kiterjesztése azért is fontos, mert az eddigi túl szűk (a létesítmény üzemeltetője és a végfogyasztó személyének azonos voltára korlátozódó) értelmezés csak az „aktív fogyasztók” egy különleges csoportjára terjed ki. Így ugyanis csak azon fogyasztók esetében lehetséges a saját termelés és fogyasztás, akik elegendő tőkét tudnak előteremteni a létesítményekbe való beruházáshoz, és mindenekelőtt elég hellyel rendelkeznek a létesítmények számára (például épületeikben vagy azok tetején). A bérlők gyakorlatilag ki lennének zárva; ugyanez a probléma merül fel az ipari fogyasztók, különösen a kisebb üzemek vagy a nagyobb saját területtel nem rendelkező vállalatok esetében.

4.3.9. Ezzel szemben a saját termelés és önellátás tágabban értelmezett formái, amelyek – természetesen díj ellenében – a közüzemi hálózatokat használják, olyan modellek, amelyek a bérlők, a kisebb üzemek és a szövetkezeti tagok stb. számára is lehetővé teszik, hogy termelő-fogyasztóként tevékeny és felelős szerepet játsszanak az energiapiacra, és pénzt keressenek, illetve takarítsanak meg. A saját termelés és fogyasztás fogalmának szűk meghatározása ezért szociálpolitikai szempontból nem méltányos, gazdaságpolitikai szempontból pedig diszkriminatív.

4.4. Fogyasztói részvétel közvetítőkön és kollektív rendszereken keresztül

4.4.1. Az Európai Bizottság szól a kollektív rendszerekről és a közösségi kezdeményezésekről is, amelyek „számos tagállamban egyre gyakoribbak. Egyre több fogyasztó kapcsolódik be kollektív saját termelésű energiaszolgáltatói és kooperatív rendszerekbe, hogy hatékonyabban kezelhesse energiaszolgáltatását. Ez a fogyasztók általi innováció a fogyasztók érdekét szolgáló innovációhoz is vezet és új üzleti modelleket nyit meg az utat. Újonnan létrejövő energetikai szolgáltató vállalatok, beszerzési közösségi szolgáltatók, ügynökségek, adatkezelő és más közvetítő társaságok, emellett gyakran fogyasztói szervezetek is segítik a fogyasztókat abban, hogy előnyösebb energiaszolgáltatási megállapodásokat köthessenek, miközben tehermentesítik őket az adminisztratív eljárások és az információgyűjtés nehézségei alól. Ez egyúttal új lehetőségeket nyit meg a helyi közösségek és hatóságok előtt, amelyek regionális és helyi szintű energiaügyi kezdeményezéseit értékes kapcsolódási pontokat hozhatnak létre helyi szinten a döntéshozók, a polgárok és az innovátorok között”⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ SWD(2015) 141 final, 2015. július 15.

⁽¹³⁾ Lásd a 12. lábjegyzetet.

⁽¹⁴⁾ Lásd az 1. lábjegyzetet.

4.4.2. Az EGSZB által a „civil energiáról”⁽¹⁵⁾ készített tanulmány világossá teszi, hogy még számos további előnyt lehetne felsorolni (például az új létesítmények elfogadottságának biztosítása, regionális gazdasági fejlődési lehetőségek, a beruházások finanszírozása). Az EGSZB valamennyi felkeresett tagállamban azt tapasztalta, hogy a civil társadalom nagymértékben kész tevékenyen támogatni és/vagy meg is valósítani a vonatkozó magán-, illetve közösségi modelleket. Ezek azonban a jogi előírások, a bürokratikus akadályok vagy más, tudatosan vagy nem tudatosan alkalmazott megkülönböztetések miatt gyakran még kudarcra végződnek.

4.4.3. Hogy csak egy példát említsünk: azok a polgárok, akik közösen civil szélerőművet üzemeltetnek, saját villamos energiájukat gyakran nem vételezhetik és használhatják közvetlenül, hanem ehelyett kereskedőkön keresztül kell értékesíteniük, hogy aztán visszavásárolják. Ez nem felel meg annak, amit az EGSZB „tevékeny piaci részvétel” alatt ért.

4.4.4. Az Európai Bizottság a közlemény bevezetésében ugyan megoldandó problémának nevezi a „saját termelésű energiafogyasztás” akadályozását, azt azonban nem fejt ki, hogy hol és konkrétan hogyan jelentkeznek ezek az akadályok és mit kell tenni a megszüntetésükhöz. Sok tagállam tapasztalatai azt mutatják, hogy a nemzeti szabályozó szervek sokszor gyakorlatilag megakadályozzák, vagy legalábbis gazdaságilag vagy bürokratikus szempontból megnehezítik a saját termelést és fogyasztást, az önellátást, illetve tágabb értelemben a közvetlen ellátást; példaként említhető erre Spanyolország és Németország. Az EGSZB ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy készítsen és terjesszen elő a konzultáció keretében egy külön dokumentumot, amely a közleményhez mellékelte munkadokumentumra épül⁽¹⁶⁾ és leírja, hogy milyen szándékos vagy nem szándékos hátrányok merülnek fel a termelő-fogyasztó megközelítések esetében, milyen bürokratikus akadályokkal kell szembenézni és hogyan kellene megszüntetni a létező megkülönböztetéseket.

Ehhez hozzátartozik az is, hogy az Európai Bizottság önkritikusan elemezze, hogy saját támogatási előírásai összhangban állnak-e a közlemény kijelentéseivel. Már most is megállapítható, hogy a környezetvédelmi és energetikai állami támogatásokról szóló iránymutatás⁽¹⁷⁾ nem értékeli kellően a saját fogyasztást, az önellátást és a közvetlen ellátást.

4.4.5. A nagy kereskedőktől való függetlenség kérdését a közvetítők szerepéről folytatott vitában is szem előtt kell tartani. Annak megőrzéséhez helyénvaló volna alaposabban körüljárni a közvetítők üzleti modelljeit, valamint annak kérdését, hogy kik a megbízóik.

5. 2. pillér: Az intelligens otthonok és hálózatok megvalósítása

5.1. Az új energiarendszer alulról felfelé épül fel. A hálózatba kapcsolt eszközök intelligens lakásokat eredményeznek, azok intelligens épületeket, azok pedig aktív hálózati elemeket. Az „intelligens házak” szinte az új energiarendszer alapját képezik; emellett jó tanulási lehetőségeket és tapasztalatokat adnak az új, aktív „fogyasztóknak”. A számos, már létező lehetőségről jobb tájékoztatást kell nyújtani.

6. 3. pillér: Adatkezelés és adatvédelem

6.1. A modern kommunikációs rendszerek gyors és a jövő követelményeinek megfelelő bevezetésének alapját és előfeltételét jelentik az egységes és megbízható adatvédelmi irányelvek. Ehhez meg kell határozni az alábbiakat:

- egyáltalán milyen adatokat kell sürgősen összegyűjteni az optimális működéshez,
- hogyan kell titkosítani az adatokat,
- hol és mennyi ideig tárolják az adatokat,
- ki rendelheti el az adatok törlését.

6.2. Az EGSZB szerint elengedhetetlen, hogy a fogyasztó legyen saját adatainak tulajdonosa, az is maradjon, és teljes körű ellenőrzéssel és hozzáféréssel rendelkezzen adatait illetően, hogy ellenőrizhesse, javíthassa, törölhesse, valamint szolgáltatóváltás esetén magával vihesse azokat.

Kelt Brüsszelben, 2016. január 20-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS

⁽¹⁵⁾ Lásd: *Újajta jövőkép az energiaiparban: Az EGSZB tanulmánya a civil társadalomnak a megújuló energiáról szóló uniós irányelv végrehajtásában játszott szerepéről* (EESC-2014-04780-00-04-TCD-TRA(EN)).

⁽¹⁶⁾ Lásd a 12. lábjegyzetet.

⁽¹⁷⁾ HL C 200., 2014.6.28., 1. o.

ISSN 1977-0979 (elektronikus kiadás)
ISSN 1725-518X (nyomtatott kiadás)

Az Európai Unió Kiadóhivatala
2985 Luxembourg
LUXEMBURG

HU